

k.

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Część II.

MODEL DZIAŁANIA *Klubu Świadomej Młodzieży*

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Łódź 2021 - 2022 r.

SPIS TREŚCI cz. II.

Część I. - Instrukcja budowania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

Część I.I - Załączniki do Instrukcji budowania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

Część II. - Model działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

1. Zasady tworzenia *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)
  - a) Wytyczne do metod rekrutacyjnych (patrz: *Część I - Instrukcja budowania KŚM*);
  - b) Struktura spotkań i rodzaje działań;
  - c) Kompetencje kadry.
2. Misja i wizja
  - a) Charakterystyka grupy docelowej;
  - b) Odpowiedź na potrzeby;
  - c) Innowacyjność;
  - d) Prognozowana zmiana.
3. Założenia, charakter i modele zajęć wraz z opisami
  - a) Integracja w grupie;
  - b) Widzenie siebie w integracji i komunikacja;
  - c) Kompetencje kluczowe;
  - d) Metodyka pracy;
  - e) Wskazania edukacyjne.
4. Wskazania dla kadry
  - a) Moderator KŚM;
  - b) Trener/ specjalista;
  - c) Wolontariusz.
5. Wytyczne i zalecenia organizacyjne, techniczne i inne przykłady algorytmów działań okołoprojektowych
  - a) Warunki sensoryczne;
  - b) Zalecenia sanitarne;
  - c) Ogólne wskazania techniczne i graficzne;
6. Materiały i źródła rozszerzające wiedzę, dla kadry/ opiekunów. Odnośniki do materiałów dydaktycznych dla uczestników.
  - a) Rekomendacje. Bibliografia.

Część II.I - Załącznik do Modelu działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM) - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część III. - Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Łódź

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność
  - a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania;
  - b) Wnioski.

Część IV. Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Włocławek

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność
  - a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania (w oparciu o raporty ze spotkań I-X)
  - b) Wnioski.

Część IV.1 - Załącznik do Modelu działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM) - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część V. Raport podsumowujący testowanie działań KŚM

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Wybrane konspekty z prezentacji;
  - b) Materiały graficzne;
2. Postulaty końcowe młodzieży do praktyk zwiększających dostępność;
3. Wskazania kosztowe;

Klub Świadomej Młodzieży

Model funkcjonowania

1. Zasady tworzenia Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)

a) Wytyczne do metod rekrutacyjnych (patrz: Część I. Instrukcja budowania KŚM)

Rozwiązanie kierowane jest do osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju, w tym spektrum autyzmu i/ lub z niepełnosprawnościami „sprzężonymi” (współwystępującymi).

W przypadku osób w spektrum z niepełnosprawnościami współwystępującymi, mogą być to zarówno osoby z niepełnosprawnością intelektualną w różnym stopniu, ADHD, zaburzenia lękowe, padaczka.

W poszczególnych spotkaniach powinna brać udział stała grupa maksymalnie 15 osób w *spektrum autyzmu* (w razie konieczności z asystującymi opiekunami) na różnych poziomach funkcjonowania i niepełnosprawności, w wieku od 12 roku życia do 40 rż.¹

Twórcy idei KŚM na etapie rekrutacji nie mogą narzucać kryteriów rekrutacji odnośnie natężenia i rodzajów niepełnosprawności współwystępujących.

b) Struktura spotkań i rodzaje działań (modele warsztatów i spotkań, aktywności)

Zgodnie z założeniami modelu KŚM w każdym mieście/ edycji powinno odbyć się 10 (dziesięć) tematycznych spotkań (z opcjonalną możliwością uczestnictwa zdalnego w spotkaniach stacjonarnych) przygotowujących samorzeczników do samostanowienia. Spotkania wewnętrzne - każde po 4. godziny zegarowe treści merytorycznych, w tym 1. godzinę na przerwy (godzina dzielona na przerwy według zapotrzebowania grupy) i samoregulacje osób autystycznych. Każde stacjonarne spotkanie poprowadzone było przez wykwalifikowanych trenerów/ ekspertów. Po każdym spotkaniu powstaje podsumowanie merytoryczne².

Wskazane jest wynajęcie sali specjalistycznej, dedykowanej osobom w spektrum autyzmu, zapewniającej sensoryczne dostosowanie do szczególnych potrzeb tejże grupy (kolorystyka, zaciemnienie, przedmioty tonujące, dodatkowe pomieszczenia wyciszające) wraz ze wsparciem asystenckim.

W każdym ze spotkań bierze udział +/- 15 osób w spektrum autyzmu. Finalnym produktem powinno być opracowanie wniosków dotyczących praktyk zwiększających dostępność dla osób w spektrum autyzmu w przestrzeni publicznej.

¹Górny wiek uczestników jest ustanowiony aż do wieku dorosłości, ze względu na różne poziomy funkcjonowania osobniczego, na niepełnosprawności współwystępujących oraz występujące nierzadko problemy w aspekcie integracji mentalnej (osobowościowej) osób autystycznych. Niestety nie jest to właściwe rozwiązanie ze względów rozwojowych. Grupy powinny być jednorodnie pod względem wieku uczestników (!)

² Patrz: załącznik do niniejszego opracowania.

Cykl spotkań wstępnych:

I. Spotkanie informacyjne/ zapoznawcze/ integrująco-orientujące.

Pasje. Rozmowy o talentach i zainteresowaniach. Rozpoznanie specyfiki komunikacyjnej, charakteru myślenia i postrzegania każdego uczestnika - baza do zaprojektowania dostosowanych form werbalizacji kolejnych spotkań. Diagnoza mocnych i słabych stron. Uswójnianie pola uwagi w obszarze pasji. Przeprowadzenie działania: *Mocne strony wzmacniać, słabe chronić.*

Prowadzenie: kadra obsługi KŚM + trener/ terapeuta.

II. Spotkanie celowane na problem zewnętrzny/ postulaty.

Samostanowienie od podstaw. Postulaty na dobre, bezpieczne życie. Grupa pracuje wspólnie na bazie własnego studium przypadku, opracowując listę ważnych spraw z ich punktu widzenia dla regionu, w kontekście potrzeb osób w spektrum autyzmu. Zebrane postulaty będą przekazane przedstawicielom władz podczas spotkań zewnętrznych. Stanowić będą podstawę do dyskusji o tym, czego potrzebują osoby w *spektrum autyzmu*, aby żyło im się łatwiej i bezpieczniej.

Prowadzenie: kadra obsługi KŚM + trener.

Cykl spotkań aktywizująco-motywujących/ wewnętrznych:

III. Spotkanie w zakresie autoprezentacji połączone z sesją fotograficzną z profesjonalistą.

Jestem mocny SOBĄ. Warsztat autoprezentacji z sesją fotograficzną. Praca nad przełamaniem własnych barier, praca na mocnych stronach, wzmocnienie obrazem samoświadomości ciała.

Prowadzenie: kadra obsługi KŚM + artysta grafik/ fotografik + moderator.

IV. Spotkanie z dorosłymi samorzecznikami / specjalistami.

Spotkanie z samorzecznikiem w spektrum. Prezentacja historii osoby, która pomimo wyzwań życiowych wynikających z diagnozy przedmiotowej, podejmuje liczne działania na rzecz poprawy jakości życia osób w *spektrum autyzmu*. Prezentacja drogi przez życie, wskazanie zagrożeń i metod ich unikania. Zbudowanie motywacji do działania na zasadzie konkretnych przykładów. Nauka samostanowienia na miarę możliwości osobowych. Studium przypadku - prezentacja audiowizualna. Warsztaty z charakterów i stylów myślenia osób autystycznych według hipotezy *Temple Grandin*.

Prowadzenie: kadra obsługi KŚM + dwoje trenerów/ samorzeczników (w tym: moderator).

V. *Spotkanie dotyczące konstruowania modeli praktycznego wykorzystania pasji/ hobby, spotkania z działaczami lokalnymi, społecznikami.*

Spotkanie ze znaną osobą z życia publicznego. Budowanie motywacji do aktywnych postaw obywatelskich poprzez zaprezentowanie drogi do sukcesu pomimo wyzwań życiowych, wynikających z diagnozy przedmiotowej. Przykłady. Studium przypadku, wzmocnienie obrazem. Prezentacja audiowizualna.

Prowadzenie: kadra obsługi KŚM + VIP (psycholog/ terapeuta, działacz/ samorzecznik, naukowiec, dziennikarz) + trener/ moderator.

Cykl spotkań wyjazdowych/ zewnętrznych:

VI. *Spotkanie w muzeum.*

Przykład: Spotkanie w Muzeum sztuki nowoczesnej

Prowadzenie: obsługa KŚM + trener oraz moderator/ obserwator.

VII. *Spotkanie w kinie, teatrze, innym obiekcie kultury.*

Przykład: Spotkanie w Filharmonii

Prowadzenie: obsługa KŚM + trener oraz moderator/ obserwator.

VIII. *Spotkanie w centrum handlowym, obiekcie rozrywkowym, itp.*

Przykład: Spotkanie w Centrum Nauki i Techniki z przedstawicielem/ -ami kadry

Prowadzenie: obsługa KŚM + trener oraz moderator/ obserwator.

IX. *Spotkanie z decydentem, z przedstawicielem władz gminy/ miasta.*

Przykład: Spotkanie z Prezydentem miasta/ Burmistrzem

Prowadzenie: obsługa KŚM + trener oraz moderator/ obserwator.

X. *Spotkanie z rzecznikiem osób z niepełnosprawnościami w danym mieście/ gminie.*

Przykład: Spotkanie z Rzecznikiem Osób z Niepełnosprawnościami danego regionu

Prowadzenie: obsługa KŚM + trener oraz moderator/ obserwator.

UWAGI: Spotkania oparte o indywidualnie skonstruowane scenariusze. Każdy nowy warsztat/ spotkanie wymaga adekwatnego projektu jedynie w oparciu o wzorzec i zasady z edycji testowej (w konsultacji ze środowiskiem samorzeczniczym).

Opracowywanie *Praktyk zwiększających dostępność dla osób w spektrum autyzmu* wraz z instrukcją wypracowywania tego typu praktyk w innych miejscach w Polsce, to zbierane i wciąż „żywe” opracowania/ wskazania/ dyskusje, na podstawie podsumowań merytorycznych powstałych po każdym spotkaniu modelowym. Stanowią one wytyczne niezbędne do procesu inkluzji społecznej osób w *spektrum autyzmu* w danej społeczności. Pierwsze spotkania już przyniosły ogromną dawkę spostrzeżeń na temat zarówno zalet, ale i braków edukacyjnych u personelu i pracowników obiektów użyteczności publicznej³.

Opracowywanie *Praktyk zwiększających dostępność dla osób w spektrum autyzmu* w swoim założeniu staje się z miesiąca na miesiąc - coraz bardziej klarownym zbiorem konkretnych zaleceń powstałych w efekcie testowania wizji KŚM wraz z grupą odbiorców/ uczestników i instruktorów/ trenerów. Wypracowywane, dzięki pracy z dedykowaną grupą, praktyki posłużą docelowo do dostosowywania i modelowania ich adekwatnie do potrzeb regionalnych w kolejnych miastach/ miejscowościach/ wsiach Polski (zarówno, jako konkretne zalecenia możliwe do zastosowania w innych kontekstach, jak również **jako inspiracje dla kolejnych społeczności**). Produkt powinien zawierać instrukcje/ wnioski ze spotkań czy uwagi, w jaki sposób wypracowywać analogiczne praktyki w kolejnych społecznościach lokalnych. Wskazówki te winny być powielane, ale i omawiane i adaptowane w każdym nowym mieście/ miejscowości/ wsi, w którym działalność podejmie *Klub Świadomej Młodzieży*.

Należy bezwzględnie dbać, by opracowywane i powielane modele działania KŚM były **zgodne ze standardami dostępności**, określonymi w zał. nr 2 do Wytycznych Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, w szczególności z wytycznymi zawartymi w podrozdziałach IV.3, IV.4, VI.3. standardów⁴.

c) **Kompetencje kadry** (patrz: *Część I. Instrukcja budowania KŚM*)

Kadra ekspercka z min. 2-letnim udokumentowanym stażem bezpośredniej pracy/ wolontariatu/ działań z osobami w spektrum autyzmu w systemie wsparcia bezpośredniego, edukacyjnego, terapeutycznego, psychologicznego (pożądani eksperci w spektrum autyzmu).

(...) Wszyscy doświadczeni w pracy z osobami w spektrum autyzmu lub/ oraz czynni samorzecznicy/ działacze społeczni. Wymagane zdolności trenerskie, kompetencje miękkie, doskonała znajomość charakterystyki obszaru spektrum autyzmu, otwartość na relacje, **brak osadzenia w dyrektywnych**

³ Patrz: *Załącznik do niniejszego opracowania*

⁴ Kluczowym w każdej edycji będzie dodatkowa uwaga na budowanie nowych lud dostosowywanie obecnych standardów dostępności dla osób autystycznych (np. sfinansowanie obsługi technicznej spotkania w formie hybrydowej przez chętne i wykwalifikowane osoby autystyczne, stała współpraca ze środowiskiem osób autystycznych/ specjalistów np. z doświadczonymi samorzecznikami oraz gotowość na sfinansowanie podróży z innego miasta na dany warsztat/ spotkanie wraz z osobą towarzyszącą, itp.).

metodach „terapii”, wzorowa opinia środowiska. Liczba uczestniczących w danych spotkaniach lub obradach ekspertów będzie uzależniona od potrzeb koniecznych do wymodelowania danego obszaru.

2. Misja i wizja

a) Charakterystyka grupy docelowej

Jednym z podstawowych objawów spektrum autyzmu, wynikającym z założeń klasyfikacyjnych, jest tzw. deprywacja społeczna, w której występuje nasilenie niektórych właściwości/ cech rozwojowych, aż do funkcji *deficytu* (!) w obszarach: komunikacji werbalnej i niewerbalnej wykorzystywanej w interakcjach społecznych, wzajemności społecznej, nieumiejętności rozwijania i utrzymywania relacji.

Cechy grupy związane z dostępnością do usług/ produktów:

- Odmierna właściwość sensoryczna OUN (ośrodkowego układu nerwowego) (nadwrażliwość, niedowrażliwość, odmienne czucie powierzchniowe, głębokie, itd.);
- Wąskie, często wysoko wyspecjalizowane zainteresowania/ pasje (jako atut jednak niezrozumiały przez otoczenie);
- Wysoko rozwinięte funkcje poznawcze (co nie wyklucza istnienia ewentualnej, często umownej, niepełnosprawności intelektualnej);
- Niezrozumienie ze strony otoczenia, m. in. w dostrzeganiu tzw. mocnych stron (pogłębiający się kryzys i zaburzenia zdrowia psychicznego);
- Problemy w szeroko pojętej komunikacji - werbalnej i pozawerbalnej (często to problemy odbiorcy - brak świadomości alternatywnych form komunikacji!);
- Często obrazowy/ wizualny charakter myślenia/ postrzegania świata, a zarazem przyswajania wiedzy (wykorzystywanie projekcji multimedialnych, jako formy komunikacji alternatywnej);
- Częsty brak umiejętności autoprezentacji, swobodnego dokonywania wyborów, dążenia do realizacji swoich celów, rezyliencji, etc.
- Współistniejące niepełnosprawności i skumulowane bariery dostępności (np. ruch, słuch, wzrok, itd.)

Kluczowe potrzeby rozwojowe:

- Komfort sensoryczny, dostosowanie dla osób z niepełnosprawnością niewidoczną w przestrzeni społecznej i edukacyjnej (przyjaznej sensorycznie),
- Poczucie akceptacji różnorodności i pasji,
- Metody sprawnej i adekwatnej dla osoby autystycznej komunikacji, we wszystkich przestrzeniach społecznych, edukacyjnych, prawnych, socjalno-bytowych,
- Możliwość bezpiecznego i swobodnego wyrażania swojej opinii, dokonywania wyborów, decydowania (samostanowienia); podkreślanie wagi autonomii,
- Szacunek i akceptacja społeczna dla odmienności rozwojowej.

Osoby w *spektrum autyzmu* szczególnie narażone są na wykluczenie społeczne i przemoc systemową, zarówno w przestrzeni edukacyjnej, jak i socjalno-bytowej. Młodzież autystyczna jest często ofiarą działań dyskryminujących ze względu na specyfikę niepełnosprawności - powodem jest brak realizacji dostosowań, indywidualizacji w procesie kształcenia oraz oddziaływań terapeutycznych uszytych na miarę. Błędnie określana jako „młodzież trudna, niegrzeczna” - ma znacznie ograniczony dostęp do edukacji włączającej i możliwości uczestniczenia w życiu społecznym. W placówkach edukacyjnych, a także terapeutycznych często doświadcza przemocy. Osoby w *spektrum autyzmu* mają zaniżone poczucie własnej wartości. Wieloletnie oddziaływania terapeutyczne mające na celu uzupełnienie obszarów deficytowych, pomijają mocne strony osób autystycznych. Są nimi często pasje, które postrzegane są jako fiksacje.

Celem projektowanych działań dla osób autystycznych komunikujących się werbalnie i niewerbalnie, jest odpowiedź na potrzebę ponownego zidentyfikowania potrzeb. Ponownego, bo z udziałem samych zainteresowanych, we współpracy relacyjnej ze specjalistami i dorosłymi samorzecznikami.

b) Odpowiedź na potrzeby

Najczęstszym źródłem problemu jest podejście czysto terapeutyczne do osób w *spektrum autyzmu*. Konsekwencją takich działań są *traumy* osób autystycznych oraz ich nieprzygotowanie do życia społecznego. Często nie mają świadomości, że mogą w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, że mogą korzystać z licznych praw oraz przywilejów. Nie potrafią rozpoznawać swoich podstawowych potrzeb, nie potrafią zwerbalizować, co lubią, co jest dla nich ważne. Karanie za pasje, nagminne zwalczanie talentów, powoduje, że często znikają z życia społecznego. Podstawowe dobra i usługi są dla nich niedostępne.

Sytuacja osób z niepełnosprawnością, w szczególności z problemami z funkcjonowaniem społecznym i komunikacyjnym, jest istotnym elementem kształtowania jakości życia i długofalowych umiejętności związanych ze samostanowieniem. Kluby ŚM nie będące „przymusowymi” oddziaływaniami terapeutycznymi, są nieomalże idealnym rozwiązaniem dla relacyjnego modelu

koegzystencji. Prowadzone działania wspomagające mają na celu wspomaganie rozwoju funkcji społecznych, wprowadzenie aktywności zmierzających do wchodzenia w interakcje, kształtowanie umiejętności nawiązywania, podtrzymywania kontaktu oraz tworzenia optymalnych sposobów radzenia sobie w zróżnicowanych sytuacjach społecznych. **Model działania/ funkcjonowania oparty jest więc na WZAJEMNYM, nie jednostronnym zrozumieniu.**

Rozwiązania proponowane w ramach działań *Klubu Świadomej Młodzieży* zapobiegają wykluczeniu społecznemu osób w spektrum oraz umożliwiają im pracę nad swoim potencjałem w oparciu o mocne strony. Pierwszy w Polsce Klub (Łódź) zrzesza już coraz więcej różnorodnych młodych ludzi (głównie osób z niepełnosprawnościami), działających i chcących działać na rzecz spraw ważnych dla siebie i środowiska obywatelskiego.

Celem młodych samorzeczników (ang. *Self-Advocacy*) jest ciągle wypracowywanie strategii zastosowania oraz wdrażania praktyk zwiększających dostępność dla osób autystycznych w swojej społeczności lokalnej oraz podnoszenie świadomości o różnorodności (w tym *spektrum autyzmu*), przy wykorzystaniu własnego potencjału.

Jak podkreślamy i przypominamy na każdym etapie prac przy projekcie KŚM - **nie istnieją wciąż ustawowe, odrębne dla *spektrum autyzmu* - standardy dostępności**, lecz TYLKO dla niepełnosprawności intelektualnej oraz dla osób z problemami zdrowia psychicznego. Standardy dostępności dla osób w *spektrum autyzmu* (m.in. dotyczące barier sensorycznych) są wciąż dopracowywane, głównie dzięki opracowaniom m.in. *Fundacji Autism Team, Institutum Investigationis Scovorodianum* i innych środowisk współpracujących.

c) Innowacyjność

Innowacyjność i oryginalność zaprojektowanych działań to **budowanie w świadomości jednostki wagi i istoty samostanowienia osób autystycznych**, przez m.in. włączanie struktur społecznych w działania na rzecz opracowania dostępności i wzajemne obszary życia. Dotychczasowe działania kierowane do młodych nie opierają się na wzajemności, lecz na narzucaniu modelu podporządkowania. Model KŚM jest nowatorskim do dzisiejszej mentalności kulturowej wielu Polaków, gdyż propaguje globalny trend cywilizacyjny, dążący do promowania „neuroróżnorodności”, a więc i otwartości na unikalność jednostki ludzkiej.

Samorzecznicy oprócz nauki wyrażania własnego zdania, dokonywania wyborów, wyrabiania rezyliencji przekazują otoczeniu (według starszej siatki pojęciowej, uznawanemu za „normatywne”) wiedzę, jak powinno wyglądać **szeroko rozumiane dostosowanie i dostępność**. *Novum* stanowi również nauka wagi wykorzystywania wyjątkowej neuroplastyczności mózgow, a więc i umysłów osób autystycznych, do skorzystania z marginalizowanego dotąd znaczenia tzw. „wąskich zainteresowań” na realne i **praktyczne zdolności zawodowe**.

d) Prognozowana zmiana

Klub Świadomej Młodzieży to świadome i wzajemne działania, mające zapobiec m.in. deprywacji potrzeb. KŚM ma na celu jednoczenie różnorodnych młodych ludzi w *spektrum autyzmu*, by działali na rzecz spraw ważnych dla siebie i środowiska obywatelskiego.

Celem młodych samorzeczników (ang. *Self-Advocacy*) jest i powinno być - wypracowywanie praktyk zwiększających dostępność dla osób w *spektrum autyzmu* w swojej społeczności lokalnej oraz podnoszenie świadomości o różnorodności (w tym *spektrum autyzmu*), przy wykorzystaniu swoich „mocnych stron”.

Produktem końcowym (lecz nie ostatecznym) każdego etapu powinien być więc rozszerzony *Model działania Klubu Świadomej Młodzieży*, który wypracuje (pozostając „żywym” dokumentem) **nowe praktyki zwiększające dostępność dla osób w *spektrum autyzmu***, bo to właśnie samorzecznictwo oraz aktywny udział młodych osób w spektrum w przestrzeni społecznej jest istotą całego projektu. Kluby powinny powstawać w miastach/ miejscowościach/ wsiach - lokalnie, zrzeszając młodzież z regionu, by tworzyć społeczność działającą na rzecz poprawy jakości życia osób w spektrum i ich rodzin.

Rezultatem obecnej edycji zainicjowanego *Klubu Świadomej Młodzieży* staje się już ponad 15 osób w *spektrum autyzmu* przygotowanych do samostanowienia na miarę swoich możliwości⁵, świadomych istoty samostanowienia, własnych mocnych stron, z umiejętnością i gotowością do autoprezentacji, werbalizacji własnych poglądów, zmotywowanych do działania na rzecz siebie i własnego środowiska, znających lokalne środowisko decydentów **w obszarze wsparcia OzN**.

3. Założenia, charakter zaprojektowanych zajęć

Stworzony przez grono ekspertów ściśle związanych ze środowiskiem spektrum autyzmu program zawiera treści i założenia interdyscyplinarne, oparte na myśleniu holistycznym, które całościowo uwzględnia **wielopoziomowy odbiór rzeczywistości**.

To właśnie **interdyscyplinarność** przyczynia się do stworzenia spójnego obrazu poznawanych treści, a przenikanie się elementów należących do wielu przedmiotów bądź dyscyplin naukowych pozwala ujmować rzeczywistość jako całość, jednocześnie wykorzystując różne możliwości percepcji. Oparta na porównywaniu i rozszerzaniu wybranej tematyki z różnych dziedzin życia i nauki, ułatwia pokonywanie trudności.

a) Integracja w grupie

Grupa rówieśnicza daje wielu młodym ludziom możliwość odniesienia sukcesów, zapewnia poczucie bezpieczeństwa i satysfakcji, sprzyja tworzeniu się pozytywnej samooceny i pozytywnych postaw w stosunku do innych ludzi. Są jednak jednostki wśród dzieci, dla których przebywanie wśród kolegów

⁵ Patrz: Część II.1 - Załącznik do Modelu działania KŚM.

z klasy jest źródłem nieprzyjemnych doznań, niepewności, przekonania o swojej mniejszej wartości, co w efekcie prowadzi do kształtowania się wrogiego stosunku do siebie i otoczenia.

Klasa szkolna jest **grupą wtórną, utworzoną w sposób formalny** dla celów głównie dydaktycznych. Jednakże, gdy przekształca się w **grupę nieformalną**, może mieć kolosalny wpływ na jednostkę. Grupy nieformalne stanowią pewną odmianę grup pierwotnych. Jednostka należy do nich na zasadzie wspólnych zainteresowań, członkowie kontaktują się za sobą dobrowolnie, często i osobiście.

Najważniejszym jest więc, aby *Klub Świadomej Młodzieży* był tego rodzaju grupą; aby dawał szansę każdemu młodemu człowiekowi, tworząc mu warunki ukazujące wartości, rozwoju i samorealizacji. Wszystko to stwarza **możliwość zaspokojenia potrzeby** nowych doświadczeń, samourzeczywistnienia i własnego rozwoju jako jednostki niepowtarzalnej. To niezmiernie ważne w procesie integracji ze sobą samym, jak i z najbliższym otoczeniem.

b) Widzenie siebie w integracji i komunikacja

Kształtowanie się obrazu samego siebie odbywa się przede wszystkim pod wpływem otoczenia społecznego i określonych doświadczeń życiowych. Obraz samego siebie nie jest obrazem stałym, zmienia się wraz z rozwojem dziecka pod wpływem różnych czynników.

Analizując **funkcje wychowania w rozwoju osobowości uwzględnimy dwie kwestie**: rolę oddziaływań wychowawczych w kształtowaniu się tego aspektu sieci poznawczej, który wraz z wiekiem doprowadza do coraz głębszej samowiedzy i poznania przez człowieka samego siebie, właściwości te łączą się z rozwojem struktury „ja”, która zapewnia jednostce poczucie tożsamości mimo zmian dokonujących się w niej w ciągu całego życia.

Drugą, niezmiernie istotną kwestią, którą wzmocnimy projektując z młodzieżą specyfikę zajęć KŚM, to relacja: ja - świat, łącząca się z zajmowaniem przez człowieka określonej pozycji w otoczeniu społecznym. Miejsce struktury „ja” w całokształcie osobowości jest o tyle specyficzne, że obejmuje ona zarówno składniki poznawcze - mówi się o obrazie samego siebie, pojęciu własnego „ja”, samowiedzy, samopoznaniu czy samoświadomości, jak też składniki emocjonalne, wartościujące i czynnościowe - mieści się w niej samoocena, samokontrola, poczucie własnej wartości, poczucie tożsamości.

c) Kompetencje kluczowe

Szczególną uważność w budowaniu przyjaznych grup pełni **interdyscyplinarność** wielu dziedzin, którą to określają **kompetencje kluczowe**, sprzyjające odpowiedniemu przygotowaniu do dorosłego życia oraz służące dalszej nauce i życiu zawodowemu. Duże znaczenie w kształtowaniu postaw ma komunikacja (niekoniecznie werbalna!) i współpraca w grupie, udział w projektach, które pomagają

rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwiają stosowanie nietypowych rozwiązań podczas wykonywania zadań.

Część kompetencji, na których bazują konspekty zajęć to:

- Kompetencje w zakresie **rozumienia i tworzenia informacji** dotyczą skutecznej komunikacji, wyrażania emocji, przekazywania treści w tworzonych pracach/ działaniach, argumentowaniu wypowiedzi/ przekazu, korzystania ze źródeł.
- Kompetencje w zakresie **wielojęzyczności** odnoszą się do interpretowania pojęć i wytworów jako kontekstów społecznych i kulturowych, w odniesieniu do epok, korelacji międzyprzedmiotowych, porozumiewania się w wielu obszarach.
- Należąca do grupy kompetencji matematycznych oraz kompetencji w zakresie nauk przyrodniczych, **technologii** i inżynierii **kompetencja matematyczna** rozwijana jest podczas działania i opanowania umiejętności, planowania zadań projektowych, organizacji pracy.
- Kompetencje w zakresie **nauk przyrodniczych** dotyczą wpływu położenia geograficznego na rozwój kultury.
- Kompetencje **cyfrowe** odnoszą się do odpowiedzialności w korzystaniu z technologii cyfrowych, bezpieczeństwa, kwestii dotyczących własności intelektualnej.
- Kompetencje **osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się** dotyczą autorefleksji nad własnym zaangażowaniem w proces uczenia się, samokształcenie. Obejmują radzenie sobie w trudnych sytuacjach, pokonywanie barier, a także pracę w grupie, empatię.
- Kompetencje **obywatelskie** kształtowane są podczas poznawania dorobku naukowego i twórczego różnych narodów, a więc i kultur. To także wpływ życia politycznego w określonych epokach na kształtowanie się kultury narodowej, warunki rozwoju, wpływy.
- Kompetencje w zakresie **przedsiębiorczości** uczą kreatywności, wytrwałości oraz kształtują postawę opartą na odpowiedzialności, aby podejmowane działania były przydatne i służyły innym.
- Kompetencje w zakresie **świadomości i ekspresji kulturalnej** przede wszystkim odnoszą się do historii szeroko pojętej sztuki, dotyczą jej odbioru, interpretowania zjawisk.

d) **Metodyka pracy**

Według licznych badań, najlepszy efekt może dać łączenie metod tradycyjnych, takich jak wykład informacyjny, opis, opowiadanie, prelekcja czy pogadanka, jednak na rzecz wzmocnienia **metod aktywizujących**, które rozwijają myślenie twórcze, pozytywnie wpływają na współpracę i komunikację w grupie, organizowanie pracy własnej i innych, pobudzają do rozwijania zainteresowań, ułatwiają przyswajanie wiedzy, przyczyniają się do sukcesu. Ich stosowanie wpływa

na wrażliwość i budowanie postaw, zaangażowanie, na co zwrócona została uwaga w badaniach UNESCO: *Bez zaangażowania emocjonalnego wszelkie działania, idee lub decyzje opierają się wyłącznie na podstawach racjonalnych. Moralne postępowanie, które stanowi fundament postawy obywatelskiej, wymaga zaangażowania emocjonalnego* (Mapa drogowa UNESCO)

Wykorzystanie aktywizujących i innowacyjnych metod pracy z uczestnikiem warsztatu służyć będzie rozwijaniu ich pasji i uzdolnień. Jedną z takich metod jest **nauczanie kooperatywne (uczenie się we współpracy)** polegające na aranżowaniu wspólnej pracy uczniów w małych zespołach, opartej na wzajemnej pomocy podczas wykonywania zadań. Strategia, której istotą jest współpraca uczestników, nosi nazwę **uczenie się we współdziałaniu (collaborative learning)** i jest oparta na czterech filarach:

- 1) Współpracy w procesie rozwiązywania problemów;
- 2) Współodpowiedzialności za realizację zadania;
- 3) Podejmowaniu decyzji we współpracy;
- 4) Pracy współzależnie od innych.

Collaborative learning jest strategią, która w Polsce określana jest jako proces kooperatywnego uczenia się, wymagający dokonania pewnej rekonstrukcji myślowej, umożliwiającej uczestnikom znalezienie rozwiązania, uzyskanie odpowiedzi w procesie swoistej wymiany informacji, związanej z wyobrażeniami tego samego fragmentu rzeczywistości. Metody kooperatywnego uczenia się zakładają wykształcenie się w przyszłości refleksyjnej postawy odbioru rzeczywistości, ale także wykorzystanie dotychczasowych jej ocen. Uczenie się kooperatywne przeprowadzane jest poprzez poszerzoną refleksję osoby uczącej się i dyskusję z pozostałymi uczniami. Trener jest w tym procesie uczestnikiem, doradcą, który wyszukuje i kształtuje aktywne środowisko nauczania. **Styl uczenia się jest otwarty i oparty na sieciowym powiązaniu między uczestnikami interakcji.** Przedstawiona strategia stanowi również odniesienie do współdziałania trenera/ nauczyciela oraz nauczyciela wspierającego, których współpraca opiera się właśnie na *collaborative learning*.

Kształcenie kooperatywne może przyjąć formę **kształcenia wyprzedzającego**, którego istotą jest zaktywizowanie młodzieży przed warsztatem poprzez proces samodzielnego zbierania informacji i odniesień do własnej dotychczasowej wiedzy. Młodzież używa swojej przedwiedzy w formie doświadczeń, przypuszczeń, związków emocjonalno-poznawczych oraz wiedzy potocznej, aby zrozumieć nowy materiał i nadać mu osobistego znaczenia. Tak przygotowany uczestnik zajęć uczestniczy następnie w spotkaniu, przedstawiając swoją skonstruowaną wiedzę, a zadaniem trenera jest inspirowanie go zadaniami do systematyzacji i utrwalenia opanowanych wiadomości.

Design Thinking to kolejna metoda, której wykorzystanie w procesie nauczania-uczenia się sprzyja aktywności uczestników podczas tworzenia innowacyjnych produktów i usług w oparciu o głębokie zrozumienie problemów i potrzeb środowiska. Praca tą metodą przygotowuje klubowiczów do myślenia w kategorii odbiorcy oraz pozwala budować doświadczenia związane z rozwojem osobistym (świadoma osoba) i zawodowym.

Założenia metody *Design Thinking* to koncentracja na drugiej osobie poprzez badanie i zrozumienie jego uświadomionych i nieuświadomionych potrzeb, praca w interdyscyplinarnym zespole, umożliwiającą spojrzenie na problem z wielu perspektyw, eksperymentowanie i częste testowanie założeń poprzez budowanie prototypów zmiany i zbieranie feedbacku od potencjalnych odbiorców. Efektem pracy metodą *Design Thinking* są rozwiązania, które spełniają oczekiwania środowiska i twórcy/ projektanta zmiany, są możliwe do wykonania w aspekcie społecznym oraz mają swoje etyczne uzasadnienie. Ponadto, *Design Thinking* to usystematyzowane podejście do procesu innowacji.

Kluczem w realizacji metody jest zbudowanie zespołu, co w KŚM odzwierciedla **zespół uczestników o różnych zainteresowaniach, pasjach i możliwościach poznawczych**. Ta różnorodność pozwala spojrzeć na problem z różnych perspektyw oraz przygotowuje młodzież do przyszłej pracy w interdyscyplinarnych zespołach. Bo przecież celem pracy zespołu jest wygenerowanie oryginalnego rozwiązania problemów wymagających zintegrowanego podejścia oraz poddanie weryfikacji jego działania na etapie prototypowania.

Warto jeszcze wskazać eksperyment jako metodę poznawania, budowania uzasadnionego teoretycznego opisu jakiejś rzeczywistości.

Eksperyment ma przypisane cztery zasadnicze etapy:

- 1) Gromadzenie informacji i wiedzy na dany temat oraz językowe ujęcie trudności poznawczej czy luki w wiedzy, innymi słowy sformułowanie problemu do rozwiązania;
- 2) Sformułowanie najbardziej prawdopodobnych rozwiązań, czyli hipotez, na podstawie zgromadzonych informacji i wiedzy, które wyznaczają szczegółowy przedmiot i sposób postępowania badawczego;
- 3) Realizacja założeń eksperymentalnych, ze szczególnym udziałem zmiennych;
- 4) Opis wyników, wnioskowanie oraz prezentacja wyników, a także ich interpretacja w kontekście posiadanej wiedzy.

W poznaniu naukowym odpowiedź na jedno pytanie rodzi kolejne pytania. Tak jest również w procesie nauczania-uczenia się: najpierw człowiek gromadzi wiedzę, dotyczącą fragmentu rzeczywistości, a następnie **badania ten fragment eksperymentalnie**.

Wystarczy więc zdać sobie sprawę z faktu, że „odkrywanie” jest naturalnym sposobem poznawania świata przez dzieci i młodzież podczas obserwacji otaczającego świata. **To właśnie wtedy uczestnicy wyciągają wnioski i samodzielnie generalizują swoje doświadczenia życiowe i to zachowuje naturalną ludzką ciekawość.**

e) Wskazania edukacyjne

Do elementów edukacyjnych, które wymagają adaptacji do specyfiki pracy z młodzieżą i dziećmi z KŚM, zalicza się dostosowanie zadań do możliwości klubowicza, sposobu realizacji zadań,

motywowania i oceniania oraz sposobu komunikacji. Wytyczne te są zbieżne ze wskazówkami do pracy z uczniem o *specjalnych potrzebach edukacyjnych (SPE)*.

Zalecenia te opierają się m.in. na:

- Adaptacji zadań do indywidualnych możliwości młodego człowieka;
- Doborze zadań zgodnie z możliwościami percepcyjnymi;
- Odwoływaniu się do konkretności oraz wielozmysłowego poznania;
- Właściwym doborze form i metod pracy;
- Właściwym doborze środków i pomocy dydaktycznych wspomagających poznanie;
- Wykorzystywaniu alternatywnych sposobów komunikacji;
- Formułowanie jasnych i krótkich poleceń;
- Wykonywanie zadań z wykorzystaniem komputera, rzutnika lub innych środków technicznych.

4. Wskazania dla kadry (umiejętności, wskazówki, role)

a) Moderator KŚM

Do zadań moderatora należy m. in. ewaluacja poszczególnych etapów działań, monitorowanie i określanie potrzeby opcjonalnej/ okołoprojektowej komunikacji pomiędzy trenerami/ specjalistami a uczestnikami/ opiekunami, mediacje, dozór i odpowiedzialność za przestrzeń przyjazną dla spektrum autyzmu oraz bezwzględna dbałość o przestrzeganie reguł, kontraktów i scenariuszy spotkań.

Minimalne wymagania wobec roli moderatora/ organizatora KŚM wskazano w rozdziale 1 punkt a) *Instrukcji budowania KŚM*.

b) Trener

Podczas nadzorowania postępów pracy na danym module szczególną uwagę należy zwrócić na wysiłek wkładany w podjęte działania. W ocenie nie należy brać pod uwagę zdolności do danego zadania, jako głównego, podstawowego kryterium. Nie należy też oceniać jedynie efektu końcowego procesu twórczego, a uwzględniać możliwości młodego człowieka, gdyż nie wszyscy uczestnicy będą uzdolnieni w każdym aspekcie. Oprócz wiedzy, umiejętności, kreatywności, w jednakowym stopniu należy docenić aktywne uczestnictwo w zajęciach, umiejętną organizację pracy i gospodarowanie czasem przeznaczonym na wykonanie zadania. Ważną rolę pełni zaangażowanie w działania KŚM, promocję osiągnięć indywidualnych i grupy, udział w przedsięwzięciach KŚM i oczywiście chęć do pracy.

Minimalne wymagania wobec roli trenera/ specjalisty KŚM wskazano w rozdziale 1 punkt c) *Instrukcji budowania KŚM*.

Bezwzględny warunkiem będzie doskonała orientacja ekspertów w obszarze i specyfice funkcjonowania osób w spektrum autyzmu. Wskazana stała obsada specjalistów sprawdzonych podczas testowania pierwszych edycji KŚM lub/ oraz bezwzględny nadzór/ konsultacje z prekursorami (self-adwokaci, doświadczony środowisko osób autystycznych).

c) Wolontariusz

Kompetencje wolontaryjne powinny być zgodne z umiejętnościami innej kadry uczestniczącej w projekcie (pomijając przygotowanie merytoryczne). Kodeks i regulamin wolontariusza winien być ustalony na drodze wcześniejszych doświadczeń organizatora (organizacji, instytucji, stowarzyszenia, itp.) z wolontariuszami.

5. Wytyczne i zalecenia organizacyjne, techniczne (m.in. sanitarne, regulaminowe, graficzne, informatyczne, porządkowe) i inne przykłady algorytmów działań okołoprojektowych

a) Warunki sensoryczne

- Odmienna właściwość sensoryczna OUN (ośrodkowego układu nerwowego) (nadwrażliwość, niedowrażliwość, odmienne czucie powierzchniowe, głębokie, itd.);
- Problemy w szeroko pojętej komunikacji - werbalnej i pozawerbalnej;
- Często obrazowy/ wizualny charakter myślenia/ postrzegania świata, a zarazem przyswajania wiedzy (wykorzystywanie projekcji multimedialnych, jako formy komunikacji alternatywnej);
- Częsty brak umiejętności autoprezentacji, swobodnego dokonywania wyborów, dążenia do realizacji swoich celów, rezyliencji, etc.;
- Możliwe zaburzenia lękowe (w tym *mutyzm wybiórczy*);

W związku ze specyfiką funkcjonowania i rozwoju osób autystycznych, bezwzględne jest dostosowanie warunków lokalowych a także kadrowych oraz ujęcie w harmonogramie zajęć dodatkowych - superwizji i konsultacji z doświadczonymi samorzecznikami/ ekspertami z obszaru *spektrum autyzmu*.

Nie jest dopuszczalnym podczas procesu rekrutacji odrzucenie zgłoszenia osoby ze względu na ewentualną, współistniejącą niepełnosprawność: ruchu, słuchu, wzroku. Należy bezwzględnie brać pod uwagę zapewnienie dostępności dla osób w spektrum z wymienionymi niepełnosprawnościami.

b) Zalecenia sanitarne/ epidemiologiczne

Apelujemy⁶ o racjonalne i odpowiedzialne zachowanie oraz stosowanie się do rekomendacji służb sanitarnych i profesjonalistów medycznych.

W przypadku gorszego samopoczucia, zwłaszcza gorączki i innych objawów grypopodobnych, zachęcamy do powstrzymania się od wychodzenia z domu i spotkań.

Koronawirus jest podatny na rozpuszczalniki lipidów, co oznacza, że dokładne, co najmniej 30 sekundowe mycie rąk wodą ze zwykłym mydłem lub detergentem, jest kluczowe, by ograniczyć rozprzestrzeniania się koronawirusa.

c) Ogólne wskazania techniczne i graficzne (jakościowe i autorskie)

Podczas realizacji spotkań danej edycji KŚM należy stosować się do wytycznych i zasad ochrony środowiska, jak segregacja odpadów, oszczędny druk materiałów, formularzy, publikacji (druk w trybie skali szarości, obustronny!). Pozytywny przykład i dobre praktyki organizatorów to istotny element edukacji i wychowania młodych ludzi w aspekcie społecznym i etycznym.

Znak firmowy *Klubu Świadomej Młodości* nie podlega modyfikacjom ani nadużyciom. Dopuszczalne jest stosowanie go z poszanowaniem zasad i misji KŚM oraz estetycznych przesłanek.

Szerzenie idei KŚM winno zawierać informacje o pierwotnej idei i autorstwie prekursorów.

6. Opcjonalne wybrane materiały faktograficzne (poszerzające perspektywę poznawczą) dla kadry i/ lub uczestników/ opiekunów oraz materiały dydaktyczne dla uczestników

Prezentujemy bazę odnośników do materiałów cyfrowych z publikacjami doszkalającymi spełniającymi najwyższe standardy merytoryczne, których listę opracowali eksperci ze Społecznego Ruchu Naukowego: *Institutum Investigationis Scovorodianum*.

Materiały dydaktyczne mogą być dodatkowo stosowane na poszczególnych spotkaniach kolejnych edycji, stymulując samorozwój młodych self-adwokatów, jak i trenerów oraz opiekunów do sukcesywnego poszerzania tejże listy odnośników.

Publikacje książkowe

→ Jackson, Luke: „*Seks, prochy i zespół Aspergera*”; przedmowa Tony Attwood; tłumaczenie Beata Radwan. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, copyright 2018. 222 strony ISBN: 978-83-233-4403-2

→ Fornalik, Izabela: „*Mam autyzm, mam seksualność i co dalej?*”; Łódź 2017, 432 stron. ISBN 978-83-947215-0-3

⁶ Gros działań testujących KŚM przebiegało w czasie pandemii koronawirusa.

- Grandin, Temple: „*Autyzm i problemy natury sensorycznej*”; przekład Juliusz Okuniewski; Gdańsk: Harmonia Universalis - Grupa Wydawnicza Harmonia, 2017. 144 strony. - ISBN 978-83-7744-127-5
- Nason, Bill: „*Porozmawiajmy o autyzmie*”; przekład Aleksandra Haduła; Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, copyright 2017, 446 strony, ISBN 978-83-233-4228-1
- Attwood, Tony: „*Zespół Aspergera. Kompletny przewodnik.*”; przekład Anna Sawicka-Chrapkowicz; Gdańsk: Harmonia Universalis-Grupa Wydawnicza Harmonia 2013, 455 strony, ISBN 978-83-7744-0308
- Grandin, Temple/ Panek, Richard: „*Mózg autystyczny. Podróż w głąb niezwykłych umysłów.*”; przekład Krzysztof Mazurek; Kraków: Copernicus Center Press 2016, 294 strony, ISBN 978-83-7886-210-9
- Bragdon, Allen/ Gamon David: „*Kiedy mózg pracuje inaczej*”; przekład Liliana Okupniak; Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2003, 102 strony, ISBN 83-89574-07-1
- Attwood, Tony: „*Zespół Aspergera. Wprowadzenie*”; przekład Małgorzata Łamacz; Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka 2006, 182 strony, ISBN 978-83-7298-991-8
- Reynolds Lewis, Katherine: „*Dobre wieści o złym zachowaniu.*”; przekład Krzysztof Środa; Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2018, 286 stron, ISBN 978-83-63000-98-1
- Hejlskov Elven, Bo: „*Nie gryzę, nie biję, nie krzyczę*”; przekład: Robert Pucek; Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2018, 254 strony, ISBN 978-83-63000-15-8
- Elder Robison, John: „*Patrz mi w oczy*”; przekład Jarek Szubrycht; Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2013, 290 strony, ISBN 978-83-63000-13-4
- Hoopmann, Kathy: „*Wszystkie koty mają zespół Aspergera*”; przekład Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2012, 80 stron, ISBN 978-83-63000
- Zalewski, Grzegorz: „*Inne, ale nie gorsze*”; Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2012, 160 strony, ISBN 978-83-63000-363
- Sutton, Carl/ Forrester, Cheryl: „*Mutyzm wybiórczy. Własnymi słowami*”; Redakcja merytoryczna: Agnieszka Warszawa; Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2019, 276 strony, ISBN 978-83-63000-233
- Baskin R., Nora: „*Zdecydowanie nietypowy*”; przekład Katarzyna Gotlin; Warszawa: Wydawnictwo Linia/ Seria: Biała Plama 2017, 201 stron, ISBN 978-83-63000-462
- Ławicka, Joanna: „*Człowiek w spektrum autyzmu. Podręcznik pedagogiki empatycznej.*” Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża 2019, 194 strony, ISBN 978-83-952596-1-6
- Ławicka, Joanna: „*Nie jestem kosmitą. Mam zespół Aspergera.*” Wrocław: Seven Heros 2016, 136 stron, ISBN 978-83-63692-11-7
- Kossowska, Agnieszka: „*Duże sprawy w małych głowach.*” Opole: Agenda 2016, 216 stron, ISBN 978-83-943660-1-8
- Silberman, Steve: „*Neuroplemiona.*” Białystok: Vivante 2017, 504 strony, ISBN 978-83-65601-48-3
- Szubrycht, Monika: „*Autyzm. Bliski daleki świat.*” Kraków: Wydawnictwo UJ, 222 strony, ISBN 978-83-233-5075-0
- Janiak, Weronika, Jerzy: „*Książka o człowieku w spektrum autyzmu.*” Wydawnictwo Natuli, 200 stron

Czasopisma psychologiczne, poradniki i serie wydawnicze on-line (wybór)

- Fundusze europejskie: Dostępność PLUS, video-poradniki, Agnieszka Warszawa, PSONI
<https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/aktualnosc/poradnik-dla-pracownikow-instytucji-publicznych-jak-komunikowac-sie-z-osobami-ze-szczegolnymi-potrzebami/>
- Charaktery: magazyn psychologiczny dla każdego/ redaktor naczelny Bogdan Białek. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Czasopismo Psychologiczne = Psychological Journal/ Instytut Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Fundacja Środkowoeuropejskie Centrum Ekonomii Działania Społecznego; redaktor naczelny Augustyn Bańka. Warszawa: Instytut Psychologii UAM
- Niebieska Linia: pismo Ogólnopolskiego Porozumienia Osób, Organizacji i Instytucji Pomagających Ofiarom Przemocy w Rodzinie/ Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia: na zlec. Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Przegląd Psychologiczny/ red. nac. Stefan Błachowski, Warszawa: Polskie Towarzystwo Psychologiczne
- Psychologia Rozwojowa/ Sekcja Psychologii Rozwojowej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego; red. Adam Niemczyński, Maria Kielar-Turska. Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWIN, 2000.
- Terapia Specjalna Dzieci i Dorosłych/ redaktor naczelny Aleksandra Pawlińska-Maćkowiak; Poznań: Forum Media Polska
- Szubrycht, Monika: Autyzm: Bliski daleki świat, Interia:
<https://mamdziecko.interia.pl/raporty/raport-autyzm-bliski-daleki-swiat/artykuly>
- Czasopismo Integracja <http://www.integracja.org/>
- Portal o różnych formach niepełnosprawności <http://www.niepelnosprawni.pl/>
- Przejrzyste informacje i poradniki dla kadry nauczycielskiej o spektrum autyzmu
<https://www.metis.pl/autyzm/>
- Poradniki Fundacji Aktywnych FURIA
<http://fundacja-furia.pl/studia-asd/?3d-flip-book=dla-studenta>
- Profesjonalne publikacje i materiały, Fundacja RELACYJNI z Poznania we współpracy z samorzecznikami i innymi specjalistami w spektrum autyzmu
http://wspieranierelacji.pl/projekty_publicacje/
- „Człowiek i relacje”, Czasopismo popularno-naukowe przy Fundacji Relacyjni z Poznania

Materiały audio-video (wybór)

- YouTube, TEDxKids@AcademyInternational, film: „Porozmawiajmy o różnorodności”, Jan Gawroński, Fundacja Autism Team
https://www.youtube.com/watch?v=1matawg1s6c&list=LLq2ZnHj6xLCiicsb_yIGJyw&index=12&t=12s

→ YouTube, „Zapytaj nas o...? Spektrum autyzmu. Stereotypy.” Opracowanie i reżyseria: Agnieszka Warszawa, Michał Handzel, Aleksandra Rumińska

<https://www.youtube.com/watch?v=ED-ZazZa9vU&list=PLx1HGRNfa4IGzEtHTMRrNBDWmiPwVKsr&index=3>

→ YouTube, film: „Konferencja greckich psychiatrów z ASD” (parodia)

https://www.youtube.com/watch?v=dlwi3z2zhQc&list=LLq2ZnHj6xLCiicsb_yIGJyw&index=14&t=2s

→ YouTube, film: „Świat oczami dzieci w spektrum autyzmu”, Antonina Ławicka, Filip Skóra

https://www.youtube.com/watch?v=7y7v_ePzMcE&feature=youtu.be

→ YouTube, film: Kanał „Filozoficzne czwartki”, seria naukowa „ZA-filozofujemy o...?”, dr Michał T. Handzel, scenariusz i reżyseria: Agnieszka Warszawa

https://www.youtube.com/playlist?list=PLsTp1s_9tTZsSGzjeVmjyUiqH0RcxQPrT

→ YouTube, film: „Autyzm wprowadza zmysty w błąd”

<https://www.youtube.com/watch?v=AuB1lsHPAkW>

→ YouTube, film: „Amazing Things Happen”, Amazing Thing Project

<https://www.youtube.com/watch?v=7JdCY-cdgkl&feature=youtu.be>

→ YouTube, film: „O spektrum autyzmu z dr Michałem T. Handzlem”, przygotowanie: Agnieszka Warszawa

<https://www.youtube.com/watch?v=sM9E5CV4-7I&feature=youtu.be>

→ YouTube, film: „Jak dostosować instytucję i usługi publiczne do potrzeb osób w spektrum autyzmu?”, Fundusze Europejskie we współpracy z PSONI, Agnieszka Warszawa

<https://www.youtube.com/watch?v=xpvnmp0aT-E&feature=youtu.be>

→ YouTube, film: „12 Fast Facts About Autism”, World Autism Awareness Day

<https://www.youtube.com/watch?v=CaRdPYvWt48&feature=youtu.be>

→ YouTube, film: „Autyzm wprowadza zmysty w błąd - Zachowania”

<https://www.youtube.com/watch?v=vzr5VjpHHW4&feature=youtu.be>

→ Fundusze europejskie: Dostępność PLUS, video-poradniki, Agnieszka Warszawa, PSONI

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/multimedia/>

→ YouTube, film: „Lekcje różnorodności z Fundacją Autism Team”, opracowanie i montaż: Agnieszka Warszawa

https://www.youtube.com/watch?v=s9aP1GDj_k&list=PLsTp1s_9tTZsJls95MMMI0Y_bhRcsRfdF

Podpis przewodniczącego Zespołu _____ *Agnieszka Warszawa* _____

k.

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Część II.1.

ZAŁĄCZNIK DO MODELU DZIAŁANIA

Klubu Świadomej Młodzieży

WARSZTATY ŁÓDŹ

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Łódź 2021 - 2022 r.

SPIS TREŚCI cz. II.I.

Część I. - Instrukcja budowania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

Część I.I - Załączniki do Instrukcji budowania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

Część II. - Model działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)

1. Zasady tworzenia *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM)
  - a) Wytyczne do metod rekrutacyjnych (patrz: *Część I - Instrukcja budowania KŚM*);
  - b) Struktura spotkań i rodzaje działań;
  - c) Kompetencje kadry.
2. Misja i wizja
  - a) Charakterystyka grupy docelowej;
  - b) Odpowiedź na potrzeby;
  - c) Innowacyjność;
  - d) Prognozowana zmiana.
3. Założenia, charakter i modele zajęć wraz z opisami
  - a) Integracja w grupie;
  - b) Widzenie siebie w integracji i komunikacja;
  - c) Kompetencje kluczowe;
  - d) Metodyka pracy;
  - e) Wskazania edukacyjne.
4. Wskazania dla kadry
  - a) Moderator KŚM;
  - b) Trener/ specjalista;
  - c) Wolontariusz.
5. Wytyczne i zalecenia organizacyjne, techniczne i inne przykłady algorytmów działań okołoprojektowych
  - a) Warunki sensoryczne;
  - b) Zalecenia sanitarne;
  - c) Ogólne wskazania techniczne i graficzne;
6. Materiały i źródła rozszerzające wiedzę, dla kadry/ opiekunów. Odnośniki do materiałów dydaktycznych dla uczestników.
  - a) Rekomendacje. Bibliografia.

Część II.I - Załącznik do Modelu działania *Klubu Świadomej Młodzieży* (KŚM) - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część III. - Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Łódź

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność

- a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania;
- b) Wnioski.

Część IV. Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Włocławek

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność
  - a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania (w oparciu o raporty ze spotkań I-X)
  - b) Wnioski.

Część IV.1 - Załącznik do Modelu działania *Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)* - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część V. Raport podsumowujący testowanie działań KŚM

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Wybrane konspekty z prezentacji;
  - b) Materiały graficzne;
2. Postulaty końcowe młodzieży do praktyk zwiększających dostępność;
3. Wskazania kosztowe;

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 1

„Siła pasji - różnorodnie o sobie.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Neurologopeda/ Oligofrenopedagog/ Logopeda;

Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 33 osoby

Ilość odbiorców bezpośrednich: 17 osób

Kadra/ ilość osób: 10

Rodzice, wolontariusze/ ilość osób: 6

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Podczas spotkania młodzi ludzie zaprezentowali swoje pasje, zainteresowania. Większość uczestników wiedziała, co lubi robić, co ich fascynuje i umiała o tym opowiedzieć. Byli też uczestnicy spotkania, którzy biernie uczestniczyli, przysłuchując się innym (wynikało to głównie z ich możliwości psychofizycznych danego dnia). Każda osoba, która prezentowała swoją pasję mówiła śmiało, bez problemu przedstawiała historię odkrywania swojej pasji. Osoby z publiczności, zadając pytania aktywnie włączały się do rozmowy. Młodzież dowiedziała się, czym jest pasja, że każda osoba jest inna i co innego lubi robić. Podczas spotkania okazało się, że każdy odkrył w sobie pasję. Prowadząca spotkanie w podsumowaniu podkreśliła, że mając własną pasję, osoba ma w sobie siłę, która może w przyszłości okazać się wyborem drogi zawodowej.

Spotkanie nastawione było na **kształtowanie relacji, budowanie więzi**. Celem było również lepsze poznanie członków KŚM, wzajemnych potrzeb, umiejętności, marzeń, wzmocnienie zaufania i poczucia bezpieczeństwa w grupie.

Na spotkaniu panowała przyjazna atmosfera kształtująca u uczestników postawę życzliwości, otwartości i akceptacji. Młodzi ludzie doznali również poczucia, iż każdy z nich ma w sobie dużą siłę i każdy jest mistrzem swojej pasji.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

- dobrze przygotowana sala, przyjazna sensorycznie dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - zawsze znaleźć przestrzeń dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania to ułatwia),

- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży niesamodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uważnością „z daleka”),
- wskazówka dla prowadzącego - każdemu uczestnikowi spotkania trzeba dać odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję,
- ustalenie ogólnych zasad współdziałania podczas spotkania (przerw, zabierania głosu, jedzenia),
- naprowadzanie wizualne - prezentacja trenera,
- materiały takie jak karton, flamastry.

Rekomenduję nagrywanie wystąpień/ rozmów nt. pasji poszczególnych uczestników spotkania. W następnym etapie można krótkie fragmenty zaprezentować wraz z autorem/ bohaterem rozmowy, aby zauważyć progres jego pasji. Dałoby to możliwość rozwijania i angażowania młodych do wspólnego działania, współpracy na kolejnych warsztatach.

Ponadto warto zwrócić uwagę na:

- kształtowanie umiejętności miękkich tj. m.in. komunikacja interpersonalna, empatia,
- samodzielność, asertywność a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji;
- włączanie do spotkań również pedagogów pracujących z młodzieżą na co dzień w formie biernych obserwatorów spotkania.

Takie działania uświadomiłyby:

- poznanie możliwości psychofizycznych uczniów w spektrum,
- poznanie wrażliwości sensorycznej uczniów,
- odkrywanie szczególnych umiejętności personalnych uczniów,
- poznanie pasji uczniów,
- zachęcanie do świadomych wyborów,
- kreatywne podejście do aktywizacji zawodowej,
- umacnianie w uczniach wrażliwości na ich możliwości i potrzeb.

IV. Wnioski/ inne

Każda osoba w spektrum autyzmu jest wyjątkowa i niepowtarzalna i ma ogromny potencjał, który mądrze kierowany przez pedagogów w przyszłości może stać się ich przyszłością zawodową i ugruntuje im niezależność oraz samodzielność na miarę ich możliwości psychofizycznych w życiu dorosłym. Szkoła zdecydowanie powinna kształtować u ucznia poczucie niezależności, wiarę w swoje możliwości, prowadzić do maksymalnej samodzielności ucznia.

Podsumowując: pasja powinna być podstawą, fundamentem do budowania strategii zasobów osoby w spektrum autyzmu. Pasja jest również świetną przestrzenią do zbudowania niewymuszonej relacji

rówieśniczej i zachętą do mówienia „o sobie” i „w swoim imieniu”. Myślę, że ten warsztat powinien dodać im pewności siebie, rozwinąć im skrzydła, sprawić, aby ich samoocena, samopoczucie wzrosło. Młodzież kształtuje i promuje aktywne postawy społeczne oraz rozwija pasje i kompetencje miękkie. Poprzez warsztaty dzieci i młodzież rozwijają kompetencje współczesnego świata, uczą się aktywnych postaw życiowych, promują postawę tolerancji wobec różnorodności oraz samodzielność. Dzieci i młodzież podczas zajęć mają możliwość nabywania nowych kompetencji, kształtują umiejętność współpracy, kreatywności, zdobywają wiedzę, poszerzają horyzonty.

Trenerzy/ Autorzy: *Izabela Piotrowska & Sylwia Kowalska*

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 2

„Moje prawa to podstawa! Spotkanie Klubu Świadomej Młodzieży.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 25 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 15 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 10

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Podczas warsztatu młodzież działała zgodnie z przygotowanym scenariuszem z wykorzystaniem niezbędnych materiałów. Uczestnicy i uczestniczki mieli ogromną **potrzebę opowiedzenia o swoich dotychczasowych doświadczeniach** szkolnych. Niestety w większości są to historie bardzo trudne i przykre. Dzieci i młodzież rozwijające się w spektrum autyzmu doświadczają przemocy i krzywdzenia ze strony rówieśników oraz nauczycieli/ nauczycielek.

Okazało się, że **codziennie spotykają się z:** brakiem zrozumienia dla swoich potrzeb, brakiem akceptacji, ocenianiem, komentowaniem zachowania, krytykowaniem, brakiem odpowiedniej pomocy i wsparcia.

Przyczyną bywają przede wszystkim: brak dostosowanych do potrzeb rozwiązań systemowych oraz organizacja pracy przedszkoli i szkół, brak wiedzy na temat *spektrum autyzmu* wśród wszystkich osób tworzących społeczność szkolną (dzieci i młodzież, kadry nauczycielskiej oraz pracowników

administracji i obsługi, a także rodziców/ opiekunów), krzywdzące stereotypy i przekonania, postawy ludzkie.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Scenariusz należałoby nieco zmodyfikować, a mianowicie więcej czasu poświęcić na **ćwiczenie metodą warsztatu** dociekań filozoficznych, ponieważ świetnie się ona sprawdziła w pracy z młodzieżą rozwijającą się w spektrum autyzmu i była idealnym wstępem do **wspólnego tworzenia zapisów statutu szkolnego** - głównego zadania.

Spokojnie można również zrezygnować z ostatniej części, a mianowicie planowania wspólnej akcji (kampanii społecznej) na rzecz większej ekspozycji literatury dziecięcej i młodzieżowej z zakresu praw oraz możliwości młodych ludzi. Warto zapewnić też młodzieży przestrzeń do podzielenia się **własną perspektywą** podejmowanych w szkole oraz poza nią działań.

IV. Wnioski/ inne

Wiele aspektów poruszonych przez uczestników i uczestniczki spotkania należałoby wdrażać w życie. Należy do przestrzeni szkolnej oraz codziennej pracy przedszkoli i szkół włączać osoby rozwijające się w spektrum autyzmu. Ponadto należy zapewnić im **przestrzeń do swobodnej wypowiedzi oraz przedstawienia swojej perspektywy**, która jest niezwykle cenna i może zainspirować do poprawy jakości funkcjonowania przedszkoli i szkół. Trzeba koniecznie wzmocnić oraz zachęcić dzieci i młodzież do aktywnego i samodzielnego działania przy współpracy z mądrymi dorosłymi. Niezwykle istotne są szkolenia dla społeczności szkolnej (warsztaty oraz szkolenia dla rodziców/ opiekunów, kadry oraz dzieci i młodzieży neurotypowej). Szkoły jako instytucje powinny korzystać z doświadczenia dzieci i młodzieży rozwijającej się w spektrum, ponieważ oni sami również mogą uczyć - są ekspertami/ ekspertkami i praktykami/ praktyczkami w zakresie wszelkiej wiedzy o *spektrum autyzmu*. I na koniec: oczywiście należałoby organizować przestrzeń przedszkolną/ szkolną w zgodzie z ideą **#szkołaprzyjaznadlaautyzmu**

Trenerzy/ Autorzy: *Marta Szymczyk & Sylwia Kowalska*

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 3

„Autoprezentacja. Mocni sobą.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Fotograf/ Plastyk; Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 25 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 13 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 12

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Warsztat przebiegł zgodnie z założeniami. W pierwszej kolejności został omówiony temat spotkania a także forma, w jaki sposób będą wykonywane ćwiczenia. Za pomocą przygotowanych plansz przedstawiających mapę emocji Roberta Plutchika oraz koło emocji Kaitlin Robbs, w krótki sposób zostały omówione rodzaje uczuć i ich złożoność.

Pierwszym ćwiczeniem była autoanaliza w postaci pracy plastycznej bazującej na uprzednio przygotowanej planszy.

Prezentuje ona sylwetkę człowieka z podziałem na dwie sfery: „Jestem...” oraz „Chcę być...”.

Uczestnik za pomocą słów bądź też dowolnej techniki plastycznej wypełnia dwie odrębne połowy pracy, analizując swoją osobowość, charakterystyczne dla siebie cechy, mocne i słabe strony, bądź też pasje, plany na przyszłość lub marzenia.

Po ukończeniu działań plastycznych każdy z uczestników przedstawia i omawia w kilku zdaniach swoją autoprezentację.

Drugim z ćwiczeń były *Emotury* czyli połączenie kalamburów z wyrażaniem emocji. Ćwiczenie to wykonujemy za pomocą aparatu/ kamery podłączonej do komputera lub monitora, na których w czasie rzeczywistym przedstawiany będzie wykonany uprzednio kadr. Uczestnik wybiera z planszy wybraną emocję i pozując do jednego zdjęcia stara swoją mimiką i gestem przedstawić dane uczucie. Reszta grupy próbuje odgadnąć wybór osoby pozującej. **W ćwiczenie można zaangażować również parę osób, dla urozmaicenia zabawy.**

Trzecie ćwiczenie to tzw. *Rzeźbiarz*. Chętny uczestnik/ uczestniczka zostaje rzeźbiarzem.

Wybiera on z planszy emocji jedno uczucie z koła Kaitlin Robbs oraz jedną emocję z mapy Roberta Plutchika. Może powstać oksymoron lub zupełnie sprzeczne określenie emocji. **Przykład:**
zbuntowanie + roztargnienie = zbuntowane roztargnienie.

Rzeźbiarz wybiera kilka osób z grupy, które stają się jego modeliną. Poprzez komendy, ustawienie sylwetek lub stworzenie sceny, stara się on zinterpretować swój przykład. Podobnie jak w ćwiczeniu z *Emoturami* rezultat zostaje sfotografowany i wyświetlony na monitorze, w celu analizy przez pozostałych uczestników.

Po przerwie przechodzimy do finału warsztatów, którym jest sesja fotograficzna będąca zwieńczeniem autoprezentacji uczestników.

Każda z osób po przepracowanych warsztatach ma możliwość przedstawienia siebie, swoich mocnych stron i emocji w dowolny, wybrany przez siebie sposób. Reszta uczestników uczestniczy w sesji fotograficznej. Może być też zaangażowana do pomocy przy sesji.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Do warsztatów pomocne będzie sfinansowanie planszy przedstawiających **mapę emocji Roberta Plutchika** oraz koło emocji *Kaitlin Robbs*, a także plansza z sylwetką do autoprezentacji (przygotowane przez trenera).

Najważniejszym elementem technicznym jest podłączenie aparatu/ kamery do monitora lub komputera w celu wyświetlenia rezultatu ćwiczeń. Skraca to czas działania i ułatwia całej grupie analizę.

IV. Wnioski/ inne

Podczas początkowego omówienia tematu warsztatu niektórzy z uczestników zareagowali na nie dezaprobatą, porównując ćwiczenia do terapii. Po dwóch ćwiczeniach zmienili podejście i **zaakceptowali** działania.

Ważną kwestią jest **forma prowadzenia warsztatu**. Ćwiczenia powinny skupić się przede wszystkim na aktywizujących działaniach plastycznych oraz innych formach ekspresji. Teorię, w postaci slajdów prezentacji lub wykładu należy ograniczyć do minimum. **Największe zaangażowanie uczestników miało miejsce podczas ćwiczeń związanych z fotografowaniem emocji i uczuć.**

Chętnie uczestniczyli w *Emoturach*, zarówno podczas pozowania przed obiektywem aparatu, jak w zgadywaniu i analizie rezultatu ćwiczenia.

Ćwiczenie *Rzeźbiarz* także przyniosło wiele pozytywnych interakcji pomiędzy uczestnikami. Zwiększyła się również **kreatywność i współpraca** osób wykonującymi ćwiczenie. Niektórzy uczestnicy chcieli wziąć udział w zadaniach kilkakrotnie, **samoistnie angażowali również do działania** swoich rodziców i bliskich.

Podczas wykonania sesji fotograficznej, będącej swoistą autoprezentacją, uczestnicy, oswojeni już z warunkami panującymi w studiu fotograficznym (ostre światło, błysk flasza, dźwięki, zaciemnienie itp.) **bez problemu pozowali do zdjęć**, przedstawiając się w różnych pozach i w zindywidualizowany sposób swoją różnorodność; wzmogło się też postrzeganie siebie oraz rozumienie emocji. Niektórzy z wykorzystali przygotowane wcześniej stroje i rekwizyty związane z pasją, będącej **nieodzownym elementem tożsamości**.

Trenerzy/ Autorzy: Michał Awin

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 4

„Jestem (sobą). Mogę (być sobą). Będę (sobą).”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta/ Self-Adwokat (osoba dorosła w spektrum autyzmu); Specjalista wsparcia osób w spektrum autyzmu, Terapeuta, Self-Adwokat (osoba dorosła w spektrum autyzmu); Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

UWAGI: Spotkanie oparte o indywidualnie skonstruowane scenariusze. Każdy nowy warsztat/ spotkanie wymaga adekwatnego projektu jedynie w oparciu o wzorzec i zasady z edycji testowej (w konsultacji ze środowiskiem samorzecznym).

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 23 osoby

Ilość odbiorców bezpośrednich: 13 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 10

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Zgodnie z *Konspektem spotkania nr 4 „Jestem. Mogę. Będę.”* trenerzy opowiadali o własnym doświadczeniu życia oraz doświadczeniu życia znanych osób w spektrum autyzmu (Albert Einstein, Izaak Newton, Carl Gustav Jung, Glenn Gould).

Ponadto:

- a. Wyjaśniono młodzieży zjawiska nadwrażliwości i podwrażliwości sensorycznej, a także to czym jest integracja sensoryczna;
- b. wyjaśniono zjawiska meltdown i shutdown, oraz podano odpowiednie sugestie, jak zapobiegać przeciążeniom sensorycznym i jak sobie z nimi radzić;
- c. opisano funkcjonowanie sensoryczne ww. znanych osób w spektrum autyzmu i ich metody radzenia sobie z własną sensoryką;
- d. ukazano uczestnikom spotkania style myślenia osób autystycznych;
- e. podkreślono rolę jaką pełni w życiu osób w spektrum autyzmu realizacja ich własnych pasji.

Ćwiczenia:

Podczas spotkania wykorzystano m. in. z: Testu 30 kótek, Ćwiczenia DUO, Mapy Myśli, Test Odległych Konsekwencji i innych kreatywnych metod rozwijających myślenie poza schematami.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Uwagi techniczna do warsztatów: Przedłużyć czas przerw i zwiększyć ich częstotliwość do godziny i piętnastu minut (3x piętnastominutowe i 1x półgodzinna), co znacznie poprawi jakość warsztatów, pozwalając na zachowanie pola uwagi.

Kwestie merytoryczne: Spotkanie i warsztaty należałoby zmodyfikować o dodanie szerokiego modułu poświęconego psychoedukacji o samym spektrum autyzmu (!). Widoczna jest silna tendencja do zaszczepionych postaw wzmacniających potencjalną niepełnosprawność, bez wyjaśnienia czym jest istota spektrum autyzmu, inna percepcja, itp. Do tego modułu należałoby włączyć rodziców/ opiekunów, żeby ich zasób wiedzy (często niewielki, tak jak i dostęp do wyedukowanych specjalistów) mógł zwiększyć się równoległe do swoich dzieci.

IV. Wnioski/ inne

Podczas spotkania młodzież uświadomiła sobie, iż osoba z tzw. *niepełnosprawnością społeczną* jest w stanie w wielu obszarach autonomicznie funkcjonować w społeczeństwie przy założeniu, że:

- ma świadomość zarówno swoich mocnych stron, jak i tych, które napotykają wiele barier;
- znaczenie przesłania „*Jestem. Mogę. Będę.*” rozumie nie tylko w przerysowanym najczęściej wymiarze behawioralnym, ale przez prawo akceptacji samego siebie, istoty swojego człowieczeństwa: *Jestem - sobą. Mogę - być sobą. Będę - sobą!*
- posiada silną motywację i wsparcie w świadomym przygotowywaniu się aby radzić sobie z problemami egzystencjalnymi wieku dojrzałego;
- zna dość dobrze własny styl myślenia autystycznego oraz własne potrzeby sensoryczne;
- potrafi zadbać o realizację własnych pasji;
- nie jest zdeterminowana na spełnianie potrzeb otoczenia (niezgodnych z własnym sumieniem lub możliwościami/ potencjalnościami);
- jest otwarta - w razie potrzeby - na skorzystanie z terapii lub psychoterapii.

Każdy z uczestników spotkania zapoznał się z ćwiczeniami pomagającymi osiągnąć mu w przyszłości **autonomię** i choć częściową samodzielność oraz został zmotywowany do tego aby zacząć już od razu z nich korzystać **poprzez uświadomienie, iż zawsze ma prawo:** zmieniać się, czuć to co czuje, mieć dobre chwile w swoim życiu, mieć prawo do swojego miejsca w świecie, a przede wszystkim - być sobą.

Ćwiczenia kreatywności i zobrazowanie młodzieży, że ich style myślenia są niezmiernie wartościowe oraz że niewiele osób spoza spektrum może w ten sposób interpretować rzeczywistość i dzięki temu tworzyć zaskakujące rozwiązania - wydaje się, że wzmocniła wiarę w swoją unikalność i siłę pojedynczego umysłu. Warsztatowa praca nad ukazaniem **siły myślenia osób autystycznych**

była niezmiernie trudna, gdyż reagowano najczęściej niedowierzaniem i zaskoczeniem. Odmienny i oryginalny styl myślenia osób autystycznych, jak i jego wyjątkowość jest najczęściej niestety skutecznie tłumiona w systemie edukacji i w codziennym funkcjonowaniu.

Można powiedzieć, że dzięki tym ćwiczeniom został rozpoczęty wśród młodzieży zgromadzonej na spotkaniu **proces świadomego samopoznania**, czyli odkrywania tego „*kim jestem?*”, którego konsekwencją może w przyszłości być pełna samoakceptacja oraz samoaktualizacja (samorozwój), a więc to „*kim będę?*”.

Trenerzy/ Autorzy: *Michał T. Handzel & Agnieszka Warszawa*

Klub Świadomej Młodzieży
PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 5
„Działania młodych. Spotkanie z autorką książki.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel; Gość VIP - Dziennikarz, Autor, Muzyk, itp.

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 24 osoby

Ilość odbiorców bezpośrednich: 15 osób
Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 9

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Zgodnie z *Konspektem spotkania nr 5 „Działania młodych. Spotkanie z autorką książki”* - Justyna Suchecka zaprezentowała przy użyciu slajdów publikację pt.: „*Young power! 30 historii o tym, jak młodzi zmieniają świat*” czynnie angażując uczestników w rozmowę o jej treści.

Można było zauważyć **duże zainteresowanie młodzieży prezentacją autorki**, jak również została wyrażona przez niektórych chęć uczestnictwa w ewentualnym kolejnym projekcie wydawniczym o podobnej tematyce.

W trakcie spotkania autorka dzieliła się własnym doświadczeniem z pierwszych spotkań z osobami w spektrum autyzmu oraz **przedstawiła stereotypy**, jakie funkcjonują na temat osób autystycznych w środowisku dziennikarskim.

W drugiej części spotkania młodzież została poproszona przez prowadzących o przedstawienie własnych pasji. Prawie każdy z nastolatków przyniósł jakiś element z nią związany i mógł go zaprezentować wszystkim zebranym osobom. Prowadzący zadbał o to aby wszyscy uczestnicy spotkania mieli przestrzeń i czas na prezentację własnej pasji.

Ostatnim etapem spotkania był moderowany wywiad z autorką książki podczas którego ona sama opowiadała o własnych pasjach i udzielała odpowiedzi na zadane przez młodzież pytania.

Ćwiczenia:

Podczas spotkania autorka przeprowadziła krótki warsztat dziennikarski umożliwiając przeprowadzenie wywiadu ze wybraną osobą.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Uwaga techniczna do warsztatów:

Przedłużyć czas przerw i zwiększyć ich częstotliwość do godziny i piętnastu minut (3x piętnastominutowe i 1x półgodzinna), co znacznie poprawi jakość warsztatów, pozwalając na zachowanie pola uwagi.

IV. Wnioski/ inne

Podczas spotkania każdy z uczestników miał możliwość przekonać się, że pasja nie koniecznie musi być tylko swego rodzaju hobby którym ktoś się może cieszyć po pracy zawodowej ale, że często istnieje możliwość, aby zdynamizowała ona życie danej osoby, w tym również na płaszczyźnie wykonywanej przez niego profesji.

Trenerzy/ Autorzy: *Justyna Suchecka* *Michał T. Handzel*

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 6

„Spotkanie w muzeum”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 17 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 12 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 5

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Spotkanie zostało ustalone w *Muzeum Sztuki w Łodzi (ms1)*.

Wolontariusze Fundacji AT pomogli zorientować się, gdzie znajduje się szatnia oraz wskazać miejsce przybycia przewodniczek (prowadzących). Osobami prowadzącymi spotkanie były dwie, specjalnie do tego celu przeszkolone przewodniczki - pracowniczki ww. instytucji, które przywitały uczestników tuż po wejściu do budynku. Po miłych powitaniach uczestnicy oraz kadra towarzysząca grupie dostali samoprzylepne kartki z prośbą, by napisać na nich swoje imię i nakleić na ubranie. Następnie zaznajomiono wszystkich z planem spotkania, wręczając go każdemu uczestnikowi, jako „zapisanego” za pomocą metody *Easy Read*.

To jeden z punktów istotnych w różnego rodzaju niepełnosprawności, w tym dla osób autystycznych.

Po zapoznaniu się grupa udała się na piętro, do sali wystawowej zatytułowanej *Sztuka dostępna dla wszystkich*, gdzie pięć dzieł - jedno na każdą część wystawy pt. *Awangardowe muzeum* - zostało odtworzone jako *fotografiki*, czyli druki wypukłe oddające informacje wizualne przez fakturę silnie czytelną za pomocą dotyku.

To kolejny niezwykle istotny punkt dla osób w spektrum autyzmu ze względu na pogłębianie wiedzy o własnych profilach sensorycznych.

Sala była zasadniczo przygotowana do dla osób nie mogących odbierać sztuki wzrokiem (podpisy alfabetem *Braille'a* oraz audiodeskrypcja dostępna przez *kody QR*), co zostało jednak wykorzystane przez prowadzące do zaprezentowania kopii dzieł sztuki i **doświadczenia jej nie tylko wzrokiem, ale głównie poprzez zmysł dotyku**. Każdy z uczestników mógł indywidualnie podejść do eksponowanej kopii wytworu artystycznego i poczuć jego teksturę.

Następnie przewodniczki poprowadziły nas do sali, gdzie prezentowano **trzy formy obrazów**: portret, pejzaż oraz martwa natura.

Po rekonesansie połączonym z krótkim omówieniem ww. form, uczestnicy zostali **zaproszeni do warsztatu**, w którym każdy z nich mógł przy pomocy odpowiednio przygotowanych narzędzi warsztatowych (kartka papieru z grafiką, samoprzylepna naklejka, mazaki) zaprezentować własną ekspresję malarską tworząc jedną z trzech poznanych wcześniej form sztuki.

Po części warsztatowej przewodniczki pokazały nam dzieła w formie obrazów pozbawionych wszelkich cech ilustracyjności, czyli tzw. *abstrakcję*.

Następnie uczestnicy zostali zaproszeni do **stworzenia własnych obrazów abstrakcyjnych** używając przygotowanych wcześniej do tego celu narzędzi warsztatowych (kartka papieru z grafiką,

samoprzylepna naklejka, mazaki). Po ukończeniu własnej pracy autorskiej każdy mógł ją zaprezentować prowadzącym.

Kolejna część spotkania miała miejsce w *Sali Neoplastycznej* - przestrzeni zaprojektowanej przez *Władysława Strzemińskiego* tak, aby korespondowała z dziełami *Katarzyny Kobro*, *Theo van Doesburga* oraz *Henryka Berlewiego*.

Przewodniczki zaprezentowały prace artystki i zwróciły uwagę na **kolorystykę ścian**, która została dobrana tak, aby tworzyć z dziełami *Katarzyny Kobro* spójną kompozycję, a zarazem ukazującą ekspresję artystyczną grupy „a.r.” (polska awangarda).

Następnie uczestnicy zostali zachęcani aby przy pomocy kolorowych kartek papieru, nożyczek oraz taśmy klejącej **samodzielnie wykonać własne awangardowe dzieło sztuki** w stylu zaprezentowanym przez *Katarzynę Kobro*. Każda praca po jej wykonaniu była przedstawiona przewodniczkom i wystawiona do oglądania/ omówienia przez innych uczestników grupy.

Kolejnym etapem wycieczki było udanie się do wcześniej do tego przygotowanej sali, by zebrać uwagi (zalecenia i wnioski) odnośnie do przeprowadzonego spotkania. Każdy z uczestników miał możliwość wypowiedzi w możliwy mu sposób werbalizacji.

Jedną z krytycznych uwag był fakt, iż przed samym spotkaniem na holu musieliśmy się spotkać z dość mocno hałasująca grupą, która u niektórych z nas (mających inną specyfikę sensoryczną), ze względu na fakt, iż była intensywnym źródłem uporczywych dźwięków o nadmiernym natężeniu, powodowała duży dyskomfort psychiczny. Podczas projektowania zajęć i spotkań warto zidentyfikować/ skonsultować z personelem obiektu ewentualna możliwość nie zachodzenia punktów czasowych wymiany grup.

Inną z uwag było skonstatowanie braku wykorzystania w spotkaniu **pasji uczestników** do prezentacji przedstawianych tematów i przeprowadzanych warsztatów. Tu ważny byłby dialog młodzieży z personelem, by przedstawić pracownikom specyfikę spektrum autyzmu i silne punkty funkcjonowania.

Jeden z uczestników zasugerował, iż po tak długim spotkaniu (około 2 godziny) organizatorzy powinni zapewnić obfitsze posiłki. Tu uwaga do projektowania budżetu na spotkania zewnętrzne, które bywają kosztowne (wstęp, przewodnicy, itp.) i uwzględnienie sensownej kwoty na chociażby podstawowe potrzeby uczestników.

Uczestnicy zostali również poproszeni krytyczne uwagi odnoszące się w ogóle do zwiedzania *Muzeum Sztuki w Łodzi*. W odpowiedzi uczestnicy podjęli dyskusję nad potrzebą i sensem wprowadzenia cichych godzin w muzeach.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Do warsztatów:

Zadbanie o przestrzeń na **wyedukowanie przedstawicieli obiektów** odnośnie specyfiki spektrum autyzmu, m. in. by **zauważali indywidualne pasje uczestników spotkania** i aby to miało wymiar koherentny z prezentowanymi tematami oraz prowadzonymi warsztatami.

Do organizatorów/ grantodawców:

Zadbać o finanse na dodatkowe atrakcje, jak np. drobne gadzety, ciepłe napoje i prowiant, gdyż w tego typu obiektach jest możliwość skorzystania z sali jadalnianej, a wysokość opłat za wyspecjalizowaną kadrę oraz warsztaty i bilety wstępu bywają zasobożerne.

IV. Wnioski/ inne

Ocena psychologiczna:

Spotkanie zostało dobrze przygotowane przez osoby prowadzące i stanowiło cenną pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla uczestników - młodzieży w spektrum autyzmu. Widoczne było zainteresowanie oraz pełne zaangażowanie nastolatków w elementy warsztatowe, ale i brak postaw mogących świadczyć znudzeniu czy zniecierpliwieniu.

Młodzież z zainteresowaniem słuchała informacji o przedstawianych dziełach sztuki, **ogłądała z ciekawością, dotykała** prezentowanych kopii, gdy było to możliwe - brała do ręki aby poczuć wagę (ciężar) i teksturę dzieła artystycznego. **Wybija się tu waga aspektu sensorycznego (!)**

Zainteresowanie ze strony uczestników przejawiało się także w formie zadawanych przewodniczkom pytań; **uczestnicy chcieli zdobywać informacje** odnośnie do prezentowanych dzieł. Inną formą dużego zainteresowania ze strony uczestników był fakt ich zaangażowania w udzielanie odpowiedzi na zadawane pytania i **ponadprzeciętna aktywność**.

Niezmiernie cennym elementem psychologiczno-pedagogicznym spotkania było **zapoznanie młodzieży z abstrakcją** w malarstwie; prezentacja została przez prowadzące przedstawiona niezmiernie klarownie, co potwierdzały wypowiedzi uczestników. Dodatkowym potwierdzeniem było zaangażowanie w wykonanie przez nastolatków własnych obrazów abstrakcyjnych. Jest to szczególnie ważne przez fakt, że mamy do czynienia z młodzieżą w spektrum autyzmu, która w okresie adolescencji może mieć problemy ze zrozumieniem alegorii, symboliki, hiperboli czy litoty.

Kolejnym aspektem in plus było skonfrontowanie młodzieży z polską awangardą. Prezentowane dzieła *Katarzyny Kobro* oraz warsztat związany z naśladowaniem twórczości grupy „a.r.” pozwoliły młodzieży **zrozumieć odrębny język i formę wyrazu przestrzennej sztuki abstrakcyjnej** oraz podjąć refleksję nad jej praktycznym wykorzystaniem w makroskali.

W oparciu o obserwację można stwierdzić, że młodzież uczestnicząca w warsztacie została poprzez sztukę abstrakcyjną wstępnie lecz wzorowo zapoznana z **alegorycznym stylem myślenia**, co zazwyczaj na polu dydaktycznym stanowi w szkole niemałe wyzwanie dla pedagogów i często niestety nie są w stanie oni pomóc w odniesieniu do tej kwestii wielu młodym osobom autystycznym.

Trenerzy/ Autorzy: Sylvia Kowalska Michał T. Handzel

Klub Świadomej Młodzieży
PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 7
„Spotkanie w kinie / teatrze / innym obiekcie kultury.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel;
WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 14 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 10 osób
Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 4

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Spotkanie zostało ustalone w *Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina*.

Wolontariusze Fundacji AT pomogli zorientować się, gdzie znajduje się szatnia oraz wskazać miejsce przybycia przewodniczki (prowadzącej). Osobą z którą się spotkaliśmy była **koordynatorką artystyczną obiektu**, która stała się na ten czas naszym przewodnikiem. Co ważne - była to **osoba mająca doświadczenie** osobiste z osobami w spektrum autyzmu.

Grupa dzięki temu miała możliwość zwiedzenia nie tylko części przeznaczonej dla standardowych gości/ klientów obiektu, ale mogła **zapoznać się z tzw. kulisami**. Uczestnikom pokazano m. in. garderoby artystów, salę koncertową, małą salę do prób (tzw. *plotkarnia*) oraz zaprezentowane zostały dwa typy organów.

W trakcie spotkania młodzież oglądała również dwa filmy o tutejszej *Filharmonii*, w których przedstawiono m. in. pracę dyrygenta oraz specyfikę pracy innych pracowników instytucji kultury. W prezencie każdy **uczestnik otrzymał na pamiątkę batutę**, co uatrakcyjniło wizytę i fascynację obiektem skonstruowanym dla muzyki.

Spoglądając od strony psychologiczno-pedagogicznej można stwierdzić, że niezmiernie ważnym momentem było **opowiadanie przewodniczki o aspektach pracy**, czyli m. in. jak podejmowani są przez *Filharmonię* zagraniczni goście - wybitni zaproszeni muzycy. Młodzież mogła **odnaleźć czytelną analogię**, słuchając **anegdot** o tym, że np. niektórzy z gości potrzebują podobnego

wsparcia, jak osoba mniej samodzielna, czyli podobnie do osób z niektórymi niepełnosprawnościami; oraz że inni miewają na tyle specyficzne wymagania, iż można odnieść wrażenie, że ich potrzeby zbieżne są z tymi, jakie mają osoby autystyczne **w odniesieniu do własnych potrzeb sensorycznych.**

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Do warsztatów:

Zadbać o edukację przewodników w aspekcie specyfiki funkcjonowania osób autystycznych m. in. w **aspekcie wagi indywidualnych pasji uczestników** spotkania oraz by miało to wymiar koherentny z prezentowanym tematem spotkania.

W wypadku obiektu związanego z muzyką, należałoby podkreślić np. **rolę pasji** w życiu wirtuozów przez analogię do pasji osób autystycznych.

IV. Wnioski/ inne

Ocena psychologiczna:

Spotkanie zostało dobrze przygotowane przez osoby prowadzące i stanowiło cenną pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla uczestników - młodzieży w spektrum autyzmu. Widoczne było **zainteresowanie ze strony uczestników**, czego wyrazem były m. in. liczne pytania zadawane przewodniczcze.

Nie zaobserwowano postaw mogących świadczyć o znudzeniu czy też zniecierpliwieniu.

Uczestnicy **chcieli zdobywać wiedzę** odnośnie specyfiki obowiązków pracowników *Filharmonii*, wykazywali również duże zainteresowanie funkcjonowaniem zawodowym wybitnych muzyków.

Niezmiernie cennym elementem psychologiczno-pedagogicznym spotkania było odkrycie przez młodzież **analogii pomiędzy funkcjonowaniem** poszczególnych wirtuozów, a osobami w spektrum autyzmu i ich nierzadkimi barierami/ trudnościami związanymi z relacjami interpersonalnymi czy odmiennościami sensorycznymi.

W oparciu o obserwację można stwierdzić, że utożsamienie się z pasją muzyczną artystów, pomogło spojrzeć z nadzieją na znalezienie swojego miejsca w życiu, pomimo częstych barier napotykaných w relacjach społecznych. Dla młodzieży uczestniczącej w tym spotkaniu był to również czas, kiedy mogła kolejny raz usłyszeć, że **rozwijanie własnych zdolności, predyspozycji i potencjalności**, może im pomóc w przyszłości lepiej funkcjonować w dorosłym życiu.

Trenerzy/ Autorzy: Sylvia Kowalska   Michał T. Handzel

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 8

„Spotkanie w Centrum Nauki i Techniki EC1”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 25 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 13 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 12

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Spotkanie zostało ustalone w *Centrum Nauki i Techniki EC1*.

Grupa została przywitana przez przewodnika. Po upewnieniu się, że młodzież ma założone opaski wejściowe, udostępniona została uczestnikom do zwiedzania m.in.: kotłownia, pompownia, szatnia robotnicza, rozdzielnia, chłodnia kominowa. Młodzież mogła również obejrzeć suwnicę, która podnosiła 85 ton, oraz wahadło Foucaulta.

W każdym ze zwiedzanych pomieszczeń przewodnik dokładnie opowiedział grupie do czego ono służyło, w jaki sprzęt techniczny się w nim znajdował, a co z tego można dziś zobaczyć, jak również opisał szczegółowo wszystkie eksponaty związane z funkcjonowaniem pierwszej komercyjnej elektrowni w Łodzi w okresie przedwojennym oraz powojennym.

Spotkanie z przewodnikiem zostało zakończone na 3 piętrze, gdzie młodzież mogła już samodzielnie zwiedzać eksponaty nie związane z funkcjonowaniem elektrociepłowni, a będące na wyposażeniu Centrum Nauki i Techniki EC1. Ponieważ większość z tych eksponatów to eksponaty interaktywne, młodzież mogła w trakcie zwiedzania muzeum robić różne eksperymenty naukowe, przez co samodzielnie w doświadczeniu każdy z uczestników mógł przekonać się o działaniu konkretnych zasad z zakresu fizyki, chemii, oraz innych dyscyplin.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Samodzielne korzystanie z eksponatów interaktywnych w muzeum z jednej strony dało dużą możliwość wyboru młodzieży, jaki rodzaj eksperymentu każdy z uczestników zamierza przeprowadzić, z drugiej strony brak zorganizowanych zajęć warsztatowych oraz wielość

zgrupowanych eksponatów interaktywnych stał się powodem do przypadkowych wyborów tego jaki eksperyment naukowy dany uczestnik zrobi.

Podczas przyszłych aktywności należałoby zapoznać uczestników z dokładnym planem muzeum, dzięki czemu młodzież mogłaby wybierać eksponaty interaktywne bardziej świadomie oraz bardziej koherentne z ich indywidualnymi pasjami.

IV. Wnioski/ inne

Ocena psychologiczna:

Spotkanie zostało dobrze przygotowane przez osoby prowadzące i stanowiło cenną pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla jej uczestników - młodzieży w spektrum autyzmu. Widać było bardzo duże zainteresowanie, zarówno przedstawianymi ekspozycjami, jak i **interaktywnymi eksponatami**.

Dzięki temu mogli **doświadczać** aktywnej formy zdobywania wiedzy, co z kolei dało im możliwość poćwiczenia kompetencji:

- logicznego myślenia;
- samodzielnego rozumowania;
- analizowania zjawisk;
- mobilizacji do intensywnego i sprawnego myślenia;
- pogłębiania wiedzy i jej rozumienia przez doświadczenia naukowe;
- kształtowania myślenia twórczego;
- nauki cierpliwości i pracy w zespole.

Ponadto dzięki wyżej opisanej formie zwiedzania młodzież mogła zdobyć przekonanie o praktycznym zastosowaniu wiedzy naukowej i technicznej. To niezmiernie cenne doświadczenie, gdyż jako uczniowie mają zazwyczaj jedynie możliwość słuchania lekcji i robienia notatek, i choć często (występujące trudności z przetwarzaniem słuchowym) rozumieją omawiane zagadnienia, zazwyczaj nie do końca potrafią zastosować zdobyte informacje w życiu codziennym.

Zwiedzanie *Centrum Nauki i Techniki EC1* dało możliwość dostymulowania cech badacza (często występujące u osób w spektrum autyzmu poszerzone zdolności poznawcze), co może implikować w ich życiu większą uważnością na inne aspekty otaczającego świata oraz wytworzeniem nawyku zadawania pytań wiedzo-twórczych, jak: *Dlaczego to się dzieje? Co ma na to wpływ?*

Ponieważ niektóre eksperymenty lub stanowiska interaktywne wymagały czasu lub pracy zespołowej, udział w nich był dla młodzieży w spektrum autyzmu dodatkowo doskonałą okazją do **rozwijania kompetencji społecznych**.

Trenerzy/ Autorzy: ___ *Sylvia Kowalska* ___ ___ *Michał T. Handzel* ___

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 9

„Spotkanie z rzecznikiem/ pełnomocnikiem osób z niepełnosprawnościami w danym mieście/ gminie”

TRENERZY / SPECJALIZACJA: Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 25 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 13 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 12

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Spotkanie zostało ustalone w *Urzędzie Miasta Łodzi* jednak ze względu na ograniczenia, jakie zostały wprowadzone podczas pandemii COVID-19 w Polsce - zostało zorganizowane w siedzibie Fundacji z zachowaniem aktualnych zasad bezpieczeństwa sanitarnego.

Gościem była Katarzyna Tręda-Pisera - *Rzecznik Osób Niepełnosprawnych* pracująca w *Oddziale ds. Osób Niepełnosprawnych* funkcjonującym w *Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Łodzi*.

Młodzież wyraziła na samym początku to niezadowolenie, iż nazwa pełnionej przez Rzecznik funkcji w *Urzędzie Miasta* nie brzmi *Rzecznik Osób z Niepełnosprawnościami*, podkreślając w ten sposób, iż aktualna nazwa w pewien sposób stygmatyzuje osoby z niepełnosprawnościami redukując ich człowieczeństwo do niepełnosprawności. Fakt istnienia np. zjawiska *niepełnosprawności społecznej*, jakim jest często *spektrum autyzmu* jest jedną z cech danej osoby i pomimo wpływu na osobowość człowieka - nie jest jedynym czynnikiem tworzącym jego osobowość.

Osoba z niepełnosprawnością jest przede wszystkim człowiekiem, podmiotem własnych działań i pragnień, dlatego nazywanie jej *osobą niepełnosprawną*, a nie *osobą z niepełnosprawnością* wywołuje w uczestniczącej w spotkaniu młodzieży smutek, irytację a nawet gniew; uczucia które można było zaobserwować na spotkaniu, przy czym bezpośrednim powodem zaistnienia nieprzyjemnych uczuć u młodzieży nie była obecność Rzecznik lecz system prawny, który przyczynił się do nie-humanistycznego podejścia przy sprecyzowaniu brzmienia nazwy pełnionej funkcji w *Urzędzie Miasta Łodzi*. Rzecznik po przywitaniu się z młodzieżą opowiadała o pracy *Urzędu Wojewódzkiego* oraz *Urzędu Miasta Łodzi*.

Po zapoznaniu się z charakterystyką pracy osób odpowiedzialnych za dialog z osobami z niepełnosprawnościami, głos zabrała młodzież mówiąc o swoich problemach, w tym m. in.:

Jeden z uczniów opowiedział o wykluczeniu przez klasę ze względu na głębokość własnych pasji oraz nieprzeciętne predyspozycje w uczeniu się, zdecydowanie przewyższające możliwości innych uczniów i uczennic w klasie; wspominał o wykluczeniu (z tych samych powodów) również przez niektórych nauczycieli w szkole, a także o agresji słownej ze strony nauczycieli względem uczniów w spektrum autyzmu. Kolejni uczniowie opowiedzieli o podobnej sytuacji w tej samej instytucji oświatowo-wychowawczej. Kolejni uczniowie i uczennice mówili o problemach ze zrozumieniem przez rówieśników czym jest *spektrum autyzmu*, a także o wykluczaniu przez nauczycieli osób w *ASC (Autistic Spectrum Condition)* oraz o występującej agresji słownej. Pozostałe wypowiedzi młodzieży były tylko potwierdzeniem wcześniej opisanych sytuacji.

Obecna Rzecznik zauważyła, że rzeczywiście słowa mogą być stygmatyzujące oraz zwróciła uwagę na to aby zadbać o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, o wielospecjalistyczną ocenę funkcjonowania ucznia oraz o skonstruowanie dobrego IPET-u, podkreślając korzyści prawne wynikające z tych dokumentów. Podkreślała dodatkowo, iż „w życiu bywa różnie”, dlatego dobrą rzeczą jest zadbanie o odpowiedni dla potrzeb ucznia lub uczennicy wybór szkoły, która jest w stanie zadbać o potrzeby własnych podopiecznych; zauważyła też, że szkoły ogólnodostępne z Łodzi nie są przygotowane do nauki dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.

W spotkaniu uczestniczyli również rodzice obecnej młodzieży, którzy pytali gościa m. in. o to czemu szkoła nie udziela informacji o których mówiła Rzecznik, podkreślali ogólny brak komunikatywnych informacji dla rodziców, co można zrobić i jak zareagować w przytaczanych przez młodzież historiach, czy gdzie można wspomniane dokumenty „wyrobić”.

W rozmowie z Rzecznik pojawiały się tematy uzyskiwania orzeczeń o niepełnosprawności, omawiano trudności formalne związane z ich otrzymaniem, zwłaszcza kwestię związaną z pytaniem: „Jak odwołać się od niekorzystnej decyzji komisji orzekającej odnośnie punktu 7-ego?”

Padła również propozycja aby w formie easy-read na stronie *Urzędu Miasta Łódź* były informacje pomagające rodzicom w problematycznych kwestiach. Rzecznik bardzo mocno podkreślała też zasadę pisemności, która pomaga w labiryntach systemowych związanych z edukacją dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.

Na koniec spotkania Rzecznik opowiedziała o tzw. *Łódzkim Kompasie wsparcia społecznego i zawodowego*; podkreśliła, że w każdej z sytuacji, o których była mowa podczas spotkania - zarówno w tych o których mówiła młodzież, jak i w tych o które pytali rodzice - można zwrócić się o pomoc do niej lub osób z nią współpracujących w *Oddziale ds. Osób Niepełnosprawnych*.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

- 1) Konieczne będzie zadbanie o minimum dwie 15 minutowe przerwy dla osób, które chciałyby się np. wyciszyć podczas spotkania.
- 2) Całe spotkanie skoncentrowane było na problemach związanych z odpowiednim kształcenia dzieci i młodzieży w spektrum autyzmu, tak aby wykluczyć podczas procesu edukacyjnego dyskryminację i stereotypy, a uwzględnić ich indywidualne zdolności, możliwości i prawo do wyboru. Zabrakło rozmów o tym jak udzielić im w Łodzi wsparcia umożliwiającego uczestniczenie i korzystanie z dóbr kultury, rozrywki, wypoczynku i sportu, a także wsparcia umożliwiającego równy dostęp do usług publicznych oraz rozwijanie aktywności społecznej. Niezmiernie cennym byłoby takie wymoderowanie dyskusji aby zwrócono uwagę na ww. nieporuszone kwestie. Okazuje się również, że urzędnicy nie zapoznali się np. z obszerną i ogólnodostępną broszurą przygotowaną przez założycieli *Institutum Investigationis Scovorodianum* o charakterystyce, wspieraniu wybranych niepełnosprawności niewidocznych oraz komunikacji z osobami w spektrum autyzmu, dedykowaną właśnie dla miejsc użyteczności publicznych. Okazuje się niestety, że pomimo iż projekt został sfinansowany z funduszy unijnych na polecenie polskiego rządu ponad rok temu - żadna z publikacji nie była/ nie jest znana wśród urzędników.

IV. Wnioski/ inne

Ocena psychologiczna:

Spotkanie zostało dobrze przygotowane przez osobę prowadzącą. Dzięki możliwości rozmowy z *Rzecznik Osób Niepełnosprawnych Urzędu Miasta Łodzi* młodzież mogła usłyszeć, iż z jednej strony są pracownicy w *Urzędzie Miasta Łodzi*, którzy są w stanie im pomóc i że niekoniecznie młodzież musi się samodzielnie borykać z trudnościami, jakie im się zdarzają w szkole; z drugiej strony mogli dowiedzieć się, że sytuacja w Łodzi, również od strony wpływu *Urzędu Miasta* na funkcjonowanie szkół w odniesieniu do uczniów i uczennic z niepełnosprawnościami przysparza urzędnikom i urzędniczkom wielu trudności.

Ogólne wrażenia młodzieży zbierały się punkcie, iż miasto Łódź jest w okresie przejściowym od etapu ignorowania obecności uczniów w *spektrum autyzmu* w szkołach do etapu realnej inkluzji, rozumianej jako przygotowanie szkół do przyjęcia ucznia ze zróznicowanymi potrzebami w zakresie zdobywania przez nich wiedzy oraz kształtowania umiejętności. Niestety z wypowiedzi *Rzecznik* wybrzmiewało, że łódzkie szkoły są na początku tej drogi, co wywoływało irytację u obecnej na spotkaniu młodzieży. Pojawiała się jednak w ich życiu również nadzieja na możliwość zmian, po uzyskaniu zapewnienia o możliwości wsparcia w każdej sytuacji, w której zgłoszą się do *Rzecznik Osób Niepełnosprawnych Miasta Łodzi*.

W mojej ocenie, spotkanie pozwoliło również dostrzec młodzieży, fakt iż nie zawsze w ich życiu wszystkie okoliczności - mimo dobrej woli decydentów - będą układać się pomyślnie; doświadczyli

oni w ten sposób jednego z elementów procesu deidealizacji, który jest w tym wieku konieczny, aby została w dojrzały sposób uformowana ich osobowość.

Trenerzy/ Autorzy: Sylvia Kowalska   Michał T. Handzel

Klub Świadomej Młodzieży

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 10

„Spotkanie z decydentami, z przedstawicielami władz gminy/ miasta”

TRENERZY / SPECJALIZACJA: Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 14 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 26 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 12

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Z racji ograniczeń jakie zostały wprowadzone podczas pandemii w Polsce, spotkanie musiało się odbyć się w formule zdalnej. Z członkami *Klubu Świadomej Młodzieży* spotkała się *Pełnomocniczka Prezydenta Łodzi ds. Dzieci i Młodzieży* - pani Agata Kobylińska.

Członkowie KŚM mieli możliwość powiedzenia pełnomocniczce o swoich problemach, a także zapytać o interesujące ich kwestie.

Założeniem prowadzących było dodatkowo zapoznanie przedstawicieli UMŁ oraz zweryfikowanie stanu wiedzy o niepełnosprawności niewidocznej i wspierania oraz komunikacji z osobami w spektrum autyzmu. Pani Pełnomocnik zapoznała się z obszerną broszurą przygotowaną przez założycieli *Institutum Investigationis Scovorodianum* o charakterystyce wybranych niepełnosprawności niewidocznych, dedykowaną dla miejsc użyteczności publicznych. Okazuje się niestety, że pomimo iż projekt został sfinansowany z funduszy unijnych na polecenie polskiego rządu ponad rok temu - żadna z publikacji nie była/ nie jest znana wśród urzędników.

Problemy, które poruszyła młodzież to brak w szkołach:

- edukacji włączającej;
- pomocy dla osób w spektrum autyzmu;
- pokojów wyciszeń lub gdy już one są, to ściśle niereglamentowanego czasu dostępności do nich (tzw. *dostęp na godziny*, a nie wg potrzeb);

- dostępnych psychologów szkolnych w szkołach (tak aby przynajmniej 1 psycholog szkolny był zatrudniony na jedną szkołę);
- zrozumienia w szkole wśród nauczycieli i uczniów nieautystycznych dla uczniów w spektrum autyzmu;
- akceptacji postaw wynikających z samego faktu posiadania przez ucznia w *spektrum predyspozycji autystycznych (Autistic Spectrum Condition)*;
- lekcji różnorodności;
- zapoznawania się nauczycieli z treścią orzeczenia o niepełnosprawności oraz IPET-u.

Ponadto młodzież mówiła o przypadkach wykorzystywania dzieci i młodzieży w spektrum autyzmu do celów fundraisingowych.

Zadawane pytania koncentrowały się zasadniczo wokół ww. problemów, a dotyczyły tego co mają zrobić rodzice lub młodzież gdy one się pojawią w szkole.

Pełnomocniczka do spraw dzieci i młodzieży opowiadając o wykonywanej przez nią pracy, oraz informując, że w każdym z powyższych przypadków można się z nią skontaktować i prosić o pomoc w rozwiązaniu danego problemu.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

W spotkaniu z Pełnomocnikiem omawiane były najbardziej podstawowe problemy związane z edukacją dzieci i młodzieży w spektrum autyzmu. Nie podjęto jednak zagadnienia pasji osób autystycznych oraz możliwości ich twórczego rozwoju.

Niezmiernie cennym byłoby wcześniejsze zasygnalizowanie uczestnikom spotkania tego, iż mogą przedstawić gościowi swoje pasje i porozmawiać o możliwości ich konstruktywnej realizacji w Łodzi, tak aby mogły one służyć konstytuowaniu się dojrzałej osobowości młodzieży, jak również - w przyszłości - społeczeństwu łódzkiemu.

IV. Wnioski/ inne

Ocena psychologiczna:

Poruszone przez członków Klubu Świadomej Młodzieży problemy i zagadnienia oraz zadawane pytania świadczą o dużej samoświadomości uczestników, ich uwrażliwieniu na krzywdę uczniów i uczennic w spektrum autyzmu jakiej oni/one doświadczają w łódzkich szkołach, oraz o odwadze empatycznej wypowiadających się nastolatków. Można było usłyszeć, iż młodzież bardzo poważnie traktuje spotkanie i wypowiada się nie tylko w imieniu własnym ale próbuje również zaradzić problemom własnych kolegów i koleżanek.

W mojej ocenie, to dziesiąte spotkanie umożliwiło młodzieży wzięcie odpowiedzialności nie tylko za swoje życie ale także za życie ich kolegów i koleżanek. Cykl wcześniejszych spotkań, w pewien sposób przygotował uczestników do tego, aby gdy pojawi się jeden z decydentów, który może mieć realny wpływ na problemy każdego ucznia i uczennicy w spektrum autyzmu w Łodzi - to przedstawić mu problemy nie tylko swoje ale i innych. Można powiedzieć, że wszyscy uczestniczący w spotkaniu członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* przyszli na nie już z przeświadczeniem, że będą w nim brać udział **jako samorzecznicy**. Dzięki takiemu nastawieniu świadomie dzielili się swoją wiedzą i doświadczeniem oraz uwrażliwiali Pełnomocnika na problemy nie tylko ich, ale także innych osób, którym niezastużenie dzieje się krzywda.

Było to dla młodzieży spotkanie wymagające wysiłku intelektualnego oraz złożonej koncentracji uwagi, ale można było odnieść wrażenie, że pod koniec każdy z członków *Klubu Świadomej Młodzieży* opuszczał je z satysfakcją.

Trenerzy/ Autorzy: *Sylvia Kowalska*   *Michał T. Handzel*

k.

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Część IV.1.

ZAŁĄCZNIK DO MODELU DZIAŁANIA

Klubu Świadomej Młodzieży

WARSZTATY WŁOCŁAWEK

KLUB
ŚWIADOMEJ
MŁODZIEŻY

Łódź 2021 - 2022 r.

SPIS TREŚCI cz. IV.I.

Część I. - Instrukcja budowania *Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)*

Część I.I - Załączniki do Instrukcji budowania *Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)*

Część II. - Model działania *Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)*

1. Zasady tworzenia *Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)*
  - a) Wytyczne do metod rekrutacyjnych (patrz: *Część I - Instrukcja budowania KŚM*);
  - b) Struktura spotkań i rodzaje działań;
  - c) Kompetencje kadry.
2. Misja i wizja
  - a) Charakterystyka grupy docelowej;
  - b) Odpowiedź na potrzeby;
  - c) Innowacyjność;
  - d) Prognozowana zmiana.
3. Założenia, charakter i modele zajęć wraz z opisami
  - a) Integracja w grupie;
  - b) Widzenie siebie w integracji i komunikacja;
  - c) Kompetencje kluczowe;
  - d) Metodyka pracy;
  - e) Wskazania edukacyjne.
4. Wskazania dla kadry
  - a) Moderator KŚM;
  - b) Trener/ specjalista;
  - c) Wolontariusz.
5. Wytyczne i zalecenia organizacyjne, techniczne i inne przykłady algorytmów działań okołoprojektowych
  - a) Warunki sensoryczne;
  - b) Zalecenia sanitarne;
  - c) Ogólne wskazania techniczne i graficzne;
6. Materiały i źródła rozszerzające wiedzę, dla kadry/ opiekunów. Odnośniki do materiałów dydaktycznych dla uczestników.
  - a) Rekomendacje. Bibliografia.

Część II.I - Załącznik do Modelu działania *Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM)* - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;

Część III. - Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Łódź

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność
  - a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania;

b) Wnioski.

Część IV. Podsumowanie dostępności w działaniach KŚM Włocławek

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Ankiety ewaluacyjne - przegląd;
2. Praktyki zwiększające dostępność
  - a) Spostrzeżenia młodzieży i inne wskazania (w oparciu o raporty ze spotkań I-X)
  - b) Wnioski.

Część IV.I - Załącznik do Modelu działania Klubu Świadomej Młodzieży (KŚM) - Opisy warsztatów, wnioski trenerskie, podsumowanie cyklu w kontekście praktyk zwiększających dostępność.

- 1. Raporty ze spotkań nr I-X wraz z częścią opisową/ wnioskami;**

Część V. Raport podsumowujący testowanie działań KŚM

1. Podsumowanie merytoryczne po pełnym cyklu spotkań
  - a) Wybrane konspekty z prezentacji;
  - b) Materiały graficzne;
2. Postulaty końcowe młodzieży do praktyk zwiększających dostępność.
3. Wskazania kosztowe;

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK

PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 1

„Siła pasji - różnorodnie o sobie.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Neurologopeda/ Oligofrenopedagog/ Logopeda;
Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;
WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 26 osoby

Ilość odbiorców bezpośrednich: 15 osób
Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 11

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Młodzież w swobodnej atmosferze wyraziła swoje zdanie na temat pasji, która w ich życiu odgrywa kluczowe znaczenie. Zwróciła uwagę na fakt, iż w pasji radością jest proces tworzenia, a nie sam efekt końcowy. Młodzi zauważają, iż po całym tygodniu pracy edukacyjnej i terapeutycznej - często nie mają siły i czasu na pasje. Bez nich zaś tracą motywację do życia. Zauważają, że brakuje przestrzeni moderujących ich czas poza edukacyjny i poza terapeutyczny w taki sposób by był równoważny z obowiązkami. Pasja pozwala uregulować emocje, pozwala odpocząć.

Każda osoba, która prezentowała swoją pasję mówiła śmiało, bez problemu przedstawiała historię odkrywania swojej pasji. Pasje uczestników są dla nich życiem, motywują do „działania w życiu z radością i przyjemnością”.

Granie w gry komputerowe często mylnie postrzegane jest jako fiksacje. A przecież gry komputerowe bywają bazą edukacyjną do nauki języków obcych, czy pozwalają ćwiczyć refleks, rozwijać umiejętności logicznego myślenia. Według młodzieży - gry „mogą budować wiedzę”.

Oglądanie seriali społecznie uznane jest za bezużyteczne - zdaniem młodych może stanowić materiał do nauki na temat tworzenia/ budowania/ reżyserowania różnych historii. Szkolić warsztat analizy i działań przyczynowo - skutkowych. Oglądanie seriali może być inspirujące - nie ze względu na fabułę, ale na warsztat tworzenia historii.

Pasją może być także sztuka montażu telewizyjnych (elementy opraw graficznych), zbieranie i kolekcjonowanie płyt VHS.

Pasją może być rolnictwo, maszyny rolnicze, informatyka, sztuka we wszelkich nurtach, transport miejski, kolejowy czy samolotowy. Pasją może być również polityka - polityka daje możliwość obserwacji ludzi i ich zachowań - bardzo skrajnych czasem. To „arena” wzorców zachowań. Materiał do obserwacji i analiz.

Pasją może być rysowanie, szkicowanie, tworzenie grafik. Taka pasja to „uspokajacz myśli”; pozwala aktywniej słuchać, wzmacnia koncentrację. Błędne zwalczanie np. rysowania na lekcjach powoduje dużą frustrację młodzieży.

Pasją może być geografia, mapy - „lubię je poznawać i rozpoznawać”, a także flagi. Pasją może być kolekcjonowanie kamieni - „dostaję je od ludzi, lubię na nie patrzeć. Kamienie przypominają mi ludzi, miejsca i sytuacje. Tak samo jak bilety - bilety z całego świata.”; „Pasją może być miłość do kotów, opieka nad nimi. To feria emocji - które koty pozwalają nam odkrywać w sobie.” ; „Pasją może być muzyka i proces jej tworzenia. Kolekcjonować można gazety z całego świata, przechowywać je, dbać o nie, wracać do lektury.”

Spotkanie nastawione było na kształtowanie relacji, budowanie więzi. Celem było również lepsze poznanie członków KŚM, wzajemnych potrzeb, umiejętności, marzeń, wzmocnienie zaufania i poczucia bezpieczeństwa w grupie. Na spotkaniu panowała przyjazna atmosfera kształtująca u uczestników postawę życzliwości, otwartości i akceptacji. Młodzi ludzie doznali również poczucia, iż każdy z nich ma w sobie dużą siłę i każdy jest mistrzem swojej pasji. Byli też uczestnicy spotkania, którzy biernie przysłuchiwali się innym (wynikało to m. in. z ich możliwości psychofizycznych danego dnia).

Spotkanie nastawione było na **kształtowanie relacji, budowanie więzi**. Celem było również lepsze poznanie członków KŚM, wzajemnych potrzeb, umiejętności, marzeń, wzmocnienie zaufania i poczucia bezpieczeństwa w grupie.

Na spotkaniu panowała przyjazna atmosfera kształtująca u uczestników postawę życzliwości, otwartości i akceptacji. Młodzi ludzie doznali również poczucia, iż każdy z nich ma w sobie dużą siłę i każdy jest mistrzem swojej pasji.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

- dobrze przygotowana sala, przyjazna sensorycznie dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - zawsze znaleźć przestrzeń dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania to ułatwia),
- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży niesamodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uważnością „z daleka”),
- wskazówka dla prowadzącego - każdemu uczestnikowi spotkania trzeba dać odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję,
- ustalenie ogólnych zasad współdziałania podczas spotkania (przerw, zabierania głosu, jedzenia),
- naprowadzanie wizualne - prezentacja trenera,
- materiały takie jak karton, flamastry.

Rekomendacja:

Nagrywanie wystąpień/ rozmów nt. pasji poszczególnych uczestników spotkania. W następnym etapie można krótkie fragmenty zaprezentować wraz z autorem/ bohaterem rozmowy, aby zauważyć progres jego pasji. Dałoby to możliwość rozwijania i angażowania młodych do wspólnego działania, współpracy na kolejnych warsztatach.

Ponadto warto zwrócić uwagę na:

- kształtowanie umiejętności miękkich tj. m.in. komunikacja interpersonalna, empatia,
- samodzielność, asertywność a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji;
- włączanie do spotkań również pedagogów pracujących z młodzieżą na co dzień w formie biernych obserwatorów spotkania.

Takie działanie uświadomiłoby:

- poznanie możliwości psychofizycznych uczniów w spektrum,
- poznanie wrażliwości sensorycznej uczniów,
- odkrywanie szczególnych umiejętności personalnych uczniów,
- poznanie pasji uczniów,
- zachęcanie do świadomych wyborów,
- kreatywne podejście do aktywizacji zawodowej,
- umacnianie w uczniach wrażliwości na ich możliwości i potrzeb.

IV. Wnioski/ inne

Każda osoba w spektrum autyzmu jest wyjątkowa i niepowtarzalna i ma ogromny potencjał, który mądrze kierowany przez pedagogów w przyszłości może stać się ich przyszłością zawodową i ugruntuje im niezależność oraz samodzielność na miarę ich możliwości psychofizycznych w życiu dorosłym. Szkoła zdecydowanie powinna kształtować u ucznia poczucie niezależności, wiarę w swoje możliwości, prowadzić do maksymalnej samodzielności ucznia.

- Pasji nie należy lekceważyć. Nawet jeśli jest mocna - „tunelowa” - postarać się znaleźć sposób na jej formę użyteczności społecznej. Nie zwalczać, a stwarzać możliwości do jej mądrego rozwoju.
- Pasja osób w spektrum autyzmu często jest początkiem drogi zawodowej, naukowej. Potrzeba jest uważność całego systemu edukacji i terapii na przestrzeń pasji osób w spektrum autyzmu.
- Nadmierna socjalizacja, intensywna terapia - nieadekwatna do potrzeb - może zniszczyć człowieka w spektrum autyzmu.

Cytaty uczestników:

„W schemacie świata pasje są wartością, nie wolno odbierać nam pasji.”

„Siła naszych pasji powoduje, że jesteśmy inni niż wszyscy.”

Podsumowując: pasja powinna być podstawą, fundamentem do budowania strategii zasobów osoby w spektrum autyzmu. Pasja jest również świetną przestrzenią do zbudowania niewymuszonej relacji rówieśniczej i zachętą do mówienia „o sobie” i „w swoim imieniu”. Myślę, że ten warsztat powinien dodać im pewności siebie, rozwinąć im skrzydła, sprawić, aby ich samoocena, samopoczucie wzrosło. Młodzież kształtuje i promuje aktywne postawy społeczne oraz rozwija pasje i kompetencje miękkie. Poprzez warsztaty dzieci i młodzież rozwijają kompetencje współczesnego świata, uczą się aktywnych postaw życiowych, promują postawę tolerancji wobec różnorodności oraz samodzielność. Dzieci i młodzież podczas zajęć mają możliwość nabywania nowych kompetencji, kształtują umiejętność współpracy, kreatywności, zdobywają wiedzę, poszerzają horyzonty.

Trenerzy/ Autorzy: Izabela Piotrowska & Sylwia Kowalska

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK
PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 2
„Autoprezentacja. Mocni sobą.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Fotograf/ Plastyk; Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;
WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 26 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 16 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 10

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Warsztat przebiegł zgodnie z założeniami. W pierwszej kolejności został omówiony temat spotkania a także forma, w jaki sposób będą wykonywane ćwiczenia. Za pomocą przygotowanych **plansz przedstawiających mapę emocji Roberta Plutchika** oraz koło emocji **Kaitlin Robbs**, w krótki sposób zostały omówione rodzaje uczuć i ich złożoność.

Pierwszym ćwiczeniem była autoanaliza w postaci pracy plastycznej bazującej na uprzednio przygotowanej planszy. Prezentuje ona sylwetkę człowieka z podziałem na dwie sfery: „**Jestem...**” oraz „**Chcę być...**”. Uczestnik za pomocą słów bądź też dowolnej techniki plastycznej wypełnia dwie odrębne połowy pracy, analizując swoją osobowość, charakterystyczne dla siebie cechy, mocne i słabe strony, bądź też pasje, plany na przyszłość lub marzenia.

Po ukończeniu działań plastycznych każdy z uczestników przedstawia i omawia w kilku zdaniach swoją autoprezentację.

Drugim z ćwiczeń były *Emotury* czyli połączenie kalamburów z wyrażaniem emocji. Ćwiczenie to wykonujemy za pomocą aparatu/ kamery podłączonej do komputera lub monitora, na których w czasie rzeczywistym przedstawiany będzie wykonany uprzednio kadr. Uczestnik wybiera z planszy wybraną emocję i pozując do jednego zdjęcia stara swoją mimiką i gestem przedstawić dane uczucie. Reszta grupy próbuje odgadnąć wybór osoby pozującej. **W ćwiczenie można zaangażować również parę osób, dla urozmaicenia zabawy.**

Trzecie ćwiczenie to tzw. *Rzeźbiarz*. Chętny uczestnik/ uczestniczka zostaje rzeźbiarzem. Wybiera on z planszy emocji jedno uczucie z koła *Kaitlin Robbs* oraz jedną emocję z mapy *Roberta Plutchika*. Może powstać oksymoron lub zupełnie sprzeczne określenie emocji. **Przykład:** zbuntowanie + roztargnienie = zbuntowane roztargnienie.

Rzeźbiarz wybiera kilka osób z grupy, które stają się jego modeliną. Poprzez komendy, ustawienie sylwetek lub stworzenie sceny, stara się on zinterpretować swój przykład. Podobnie jak w ćwiczeniu z *Emoturami* rezultat zostaje sfotografowany i wyświetlony na monitorze, w celu analizy przez pozostałych uczestników.

Po przerwie przechodzimy do finału warsztatów, którym jest sesja fotograficzna będąca zwieńczeniem autoprezentacji uczestników. Każda z osób po przepracowanych warsztatach ma możliwość przedstawienia siebie, swoich mocnych stron i emocji w dowolny, wybrany przez siebie sposób. Reszta uczestników uczestniczy w sesji fotograficznej. Może być też zaangażowana do pomocy przy sesji.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Do warsztatów konieczne będzie sfinansowanie z przyszłego funduszu Innowacji - opracowania i wydruku plansz przedstawiających mapę emocji *Roberta Plutchika*, koła emocji *Kaitlin Robbs*, planszy z sylwetką do autoprezentacji, a także różnego rodzaju przyborów piśmienniczych (mazaki, kredki, cienkopisy itp.).

Najważniejszym elementem technicznym jest dostępność do sprzętu technicznego (komputer, rzutnik, ekran) w celu podłączenie aparatu/ kamery do monitora lub komputera oraz wyświetlenie rezultatu ćwiczeń. To nieodzowny element warsztatów skierowanych do osób w spektrum autyzmu na różnych poziomach funkcjonowania werbalnego czy intelektualnego. Wszelkiego rodzaju sprzęt ułatwiający wizualizację jest narzędziem ułatwienia dostępności i pokonania barier komunikacyjnych w dialogu grupowym.

IV. Wnioski/ inne

W niektórych sytuacjach może być potrzebne **powtórzenie tematu** ćwiczenia lub przedstawienie przykładowej interpretacji zadania na własnym przykładzie. Większość uczestników przystąpiła do realizacji działania od razu, tworząc własne autoprzedstawienie, jednakże byli uczestnicy, którzy potrzebowali wsparcia wolontariusza lub rodzica w kwestii wspólnej autoanalizy.

Wspólne przemyślenia są doskonałym impulsem do zrozumienia i rozpoczęcia zadania. Należy bacznie obserwować działania całej grupy, angażując się poprzez rozmowę i wysłuchanie każdego z uczestników.

Uwaga: Nie jest dopuszczalne projektowanie własnych wizji/ sposobu wykonywania pracy przez osobę wpierającą/ asystenta.

Ważną kwestią jest **forma prowadzenia warsztatu**. Ćwiczenia powinny skupić się przede wszystkim na aktywizujących działaniach plastycznych oraz innych formach ekspresji. Teorię, w postaci slajdów prezentacji lub wykładu można ograniczyć do minimum (zależnie od specyfiki i dynamiki grupy).

Największe zaangażowanie uczestników miało miejsce podczas ćwiczeń związanych z fotografowaniem emocji i uczuć.

Uczestnicy chętnie brali udział w zadaniu *Emotury*, zarówno podczas pozowania przed obiektywem aparatu, jak w zgadywaniu i analizie rezultatu ćwiczenia. W pojedynczych przypadkach widoczne było sceptyczne podejście rodziców do wykonania zadania przez ich dziecko lub narzucenie wyglądu pozy uczestnika lub rodzaju przedstawianych emocji podczas pozowania do zdjęcia.

Ćwiczenie Rzeźbiarz także przyniosło wiele pozytywnych interakcji pomiędzy uczestnikami oraz wolontariuszami. Zwiększyła się również komunikatywność i kreatywność osób wykonujących ćwiczenie. Niektórzy z nich chcieli wziąć udział w zadaniu kilkakrotnie.

Podczas wykonania sesji fotograficznej, będącej swoistą autoprzedstawiającą, uczestnicy, oswojeni już z warunkami panującymi w studiu fotograficznym (ostre światło, błysk flasza, dźwięki, zaciemnienie itp.) **bez problemu pozowali do zdjęć**, przedstawiając się w różnych pozach i w zindywidualizowany sposób swoją różnorodność; wzmogło się też postrzeganie siebie oraz rozumienie emocji.

Zauważalna była różnica między uczestnikami a uczestniczkami. Dziewczęta chętniej uczestniczyły w sesji, co skutkowało większą ilością zdjęć. Miały przygotowane rekwizyty związane z pasją lub z zindywidualizowanymi elementami wizerunku, który tworzą. Każda z nich miała swój wyjątkowy styl, który w przemyślany sposób wyrażał ich osobowość. Niektórzy chłopcy byli bardziej powściągliwi w wyrażaniu swojego „ja”. Podchodzili do tego w sposób czysto zadaniowy. Niektórym wystarczyło kilka zdjęć lub jedna poza, po czym komunikowali w zakończeniu zadania. Inni otwarcie czekali na sugestie fotografa, co do pozy. Kiloro z uczestników nie wyraziło chęci uczestnictwa w zadaniach związanych z przedstawianiem emocji i uczuć przed obiektywem aparatu oraz brania

udziału w finałowej sesji fotograficznej. Jednakże byli obecni podczas trwania całego warsztatu i obserwowali poczynania innych uczestników. To ważne, by i taka swoboda wyboru była uwzględniona.

Po zakończeniu wszystkich zadań grupa wysłuchała podsumowań prowadzącego i opowiedziała w kilku zdaniach o swoich osobistych wrażeniach dotyczących tematyki, formy prowadzenia i rezultacie warsztatu z autoprezentacji.

Trenerzy/ Autorzy: Michał Awin

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK
PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 3

„Moje prawa to podstawa! Spotkanie Klubu Świadomej Młodzieży.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;
WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 28 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 17 osób
Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 11

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Podczas warsztatu młodzież działała zgodnie z przygotowanym scenariuszem z wykorzystaniem niezbędnych materiałów. Uczestnicy i uczestniczki mieli ogromną **potrzebę opowiedzenia o swoich dotychczasowych doświadczeniach** szkolnych. Niestety w większości są to historie bardzo trudne i przykre. Dzieci i młodzież rozwijające się w spektrum autyzmu doświadczają przemocy i krzywdzenia ze strony rówieśników oraz nauczycieli/ nauczycielek.

Okazało się, że **codziennie spotykają się z:** brakiem zrozumienia dla swoich potrzeb, brakiem akceptacji, ocenianiem, komentowaniem zachowania, krytykowaniem, brakiem odpowiedniej pomocy i wsparcia.

Przyczyną bywają przede wszystkim: brak dostosowanych do potrzeb rozwiązań systemowych oraz organizacja pracy przedszkoli i szkół, brak wiedzy na temat *spektrum autyzmu* wśród wszystkich osób tworzących społeczność szkolną (dzieci i młodzieży, kadry nauczycielskiej oraz pracowników administracji i obsługi, a także rodziców/ opiekunów), krzywdzące stereotypy i przekonania, postawy ludzkie.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Scenariusz należałoby nieco zmodyfikować, a mianowicie więcej czasu poświęcić na **ćwiczenie metodą warsztatu** dociekań filozoficznych, ponieważ świetnie się ona sprawdziła w pracy z młodzieżą rozwijającą się w spektrum autyzmu i była idealnym wstępem do **wspólnego tworzenia zapisów statutu szkolnego** - głównego zadania.

Spokojnie można również zrezygnować z ostatniej części, a mianowicie planowania wspólnej akcji (kampanii społecznej) na rzecz większej ekspozycji literatury dziecięcej i młodzieżowej z zakresu praw oraz możliwości młodych ludzi. Warto zapewnić też młodzieży przestrzeń do podzielenia się **własną perspektywą** podejmowanych w szkole oraz poza nią działań.

IV. Wnioski/ inne

Wiele aspektów poruszonych przez uczestników i uczestniczki spotkania należałoby wdrażać w życie. Należy do przestrzeni szkolnej oraz codziennej pracy przedszkoli i szkół włączać osoby rozwijające się w spektrum autyzmu. Ponadto należy zapewnić im **przestrzeń do swobodnej wypowiedzi oraz przedstawienia swojej perspektywy**, która jest niezwykle cenna i może zainspirować do poprawy jakości funkcjonowania przedszkoli i szkół. Trzeba koniecznie wzmocnić oraz zachęcić dzieci i młodzież do aktywnego i samodzielnego działania przy współpracy z mądrymi dorosłymi. Niezwykle istotne są szkolenia dla społeczności szkolnej (warsztaty oraz szkolenia dla rodziców/ opiekunów, kadry oraz dzieci i młodzieży neurotypowej). Szkoły jako instytucje powinny korzystać z doświadczenia dzieci i młodzieży rozwijającej się w spektrum, ponieważ oni sami również mogą uczyć - są ekspertami/ ekspertkami i praktykami/ praktyczkami w zakresie wszelkiej wiedzy o *spektrum autyzmu*. I na koniec: oczywiście należałoby organizować przestrzeń przedszkolną/ szkolną w zgodzie z ideą **#szkołaprzyjaznadlaautyzmu**

Trenerzy/ Autorzy: *Marta Szymczyk & Sylwia Kowalska*

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK **PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 4**

„Jestem (sobą). Mogę (być sobą). Będę (sobą).”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta/ Self-Adwokat (osoba dorosła w spektrum autyzmu); Specjalista wsparcia osób w spektrum autyzmu, Terapeuta, Self-Adwokat (osoba dorosła w spektrum autyzmu); Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

UWAGI: Spotkanie oparte o indywidualnie skonstruowane scenariusze. Każdy nowy warsztat/ spotkanie wymaga adekwatnego projektu jedynie w oparciu o wzorzec i zasady z edycji testowej (w konsultacji ze środowiskiem samorządowym).

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 26 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 16 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 10

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Zgodnie z *Konспекtem spotkania nr 4 „Jestem. Mogę. Będę.”* trenerzy opowiadali o własnym doświadczeniu życia oraz doświadczeniu życia znanych osób w spektrum autyzmu (Albert Einstein, Izaak Newton, Carl Gustav Jung, Glenn Gould).

Ponadto:

- a. Wyjaśniono młodzieży zjawiska nadwrażliwości i podwrażliwości sensorycznej, a także to czym jest integracja sensoryczna;
- b. wyjaśniono zjawiska meltdown i shutdown, oraz podano odpowiednie sugestie, jak zapobiegać przeciążeniom sensorycznym i jak sobie z nimi radzić;
- c. opisano funkcjonowanie sensoryczne ww. znanych osób w spektrum autyzmu i ich metody radzenia sobie z własną sensoryką;
- d. ukazano uczestnikom spotkania style myślenia osób autystycznych;
- e. podkreślono rolę jaką pełni w życiu osób w spektrum autyzmu realizacja ich własnych pasji.

Podczas spotkania zrobiono trzy piętnastominutowe przerwy oraz jedną półgodzinną.

Ćwiczenia:

Podczas spotkania korzystano m. in. z: Testu 30 kótek, Ćwiczenia DUO, Mapy Myśli, Test Odległych Konsekwencji i innych kreatywnych metod rozwijających myślenie poza schematami.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Kwestie merytoryczne: Spotkanie i warsztaty należałoby zmodyfikować o dodanie szerokiego modułu poświęconego psychoedukacji o samym spektrum autyzmu (!). Widoczna jest silna tendencja do zaszczepionych postaw wzmacniających potencjalną niepełnosprawność, bez wyjaśnienia czym jest istota spektrum autyzmu, inna percepcja, itp. Do tego modułu należałoby włączyć rodziców/ opiekunów, żeby ich zasób wiedzy (często niewielki, tak jak i dostęp do wyedukowanych specjalistów) mógł zwiększyć się równoległe do swoich dzieci.

Z przyczyn losowych jeden z trenerów prowadził spotkanie zdalnie (spotkanie hybrydowe). Wniosło to zupełnie nową jakość do prowadzonych warsztatów, uczestnikom zależało aby trenerowi pokazać własną pracę warsztatową, a więc na nawiązaniu pewnej relacji interpersonalnej online. Potwierdza to poprzednie wskazania autorów warsztatów by w kolejnych edycjach wprowadzić dla młodzieży, która z różnych racji nie jest w stanie przybyć na spotkanie bezpośrednio, możliwość wzięcia w nim udziału w warsztacie w sposób zdalny. Przy bardzo empatycznej młodzieży jakimi są osoby w spektrum autyzmu stworzyłoby to analogiczną do zaistniałej możliwość wymiany własnych doświadczeń oraz chęć podzielenia się z osobami fizycznie nieobecnymi na spotkaniu efektami własnej pracy warsztatowej.

IV. Wnioski/ inne

Podczas spotkania młodzież uświadomiła sobie, iż osoba z tzw. *niepełnosprawnością społeczną* jest w stanie w wielu obszarach autonomicznie funkcjonować w społeczeństwie przy założeniu, że:

- ma świadomość zarówno swoich mocnych stron, jak i tych, które napotyka wiele barier;
- znaczenie przesłania „*Jestem. Mogę. Będę.*” rozumie nie tylko w przerysowanym najczęściej wymiarze behawioralnym, ale przez prawo akceptacji samego siebie, istoty swojego człowieczeństwa: **Jestem - sobą. Mogę - być sobą. Będę - sobą!**
- posiada silną motywację i wsparcie w świadomym przygotowywaniu się aby radzić sobie z problemami egzystencjalnymi wieku dojrzałego;
- zna dość dobrze własny styl myślenia autystycznego oraz własne potrzeby sensoryczne;
- potrafi zadbać o realizację własnych pasji;
- nie jest zdeterminowana na spełnianie potrzeb otoczenia (niezgodnych z własnym sumieniem lub możliwościami/ potencjalnościami);
- jest otwarta - w razie potrzeby - na skorzystanie z dedykowanego wsparcia (np. psychoterapii).

Każdy z uczestników spotkania zapoznał się z ćwiczeniami pomagającymi osiągnąć mu w przyszłości **autonomię** i choć częściową samodzielność oraz został zmotywowany do tego aby zacząć już od razu z nich korzystać **poprzez uświadomienie, iż zawsze ma prawo:** zmieniać się, czuć to co czuje, mieć dobre chwile w swoim życiu, mieć prawo do swojego miejsca w świecie, a przede wszystkim - być sobą.

Ćwiczenia kreatywności i zobrazowanie młodzieży, że ich style myślenia są niezmiernie wartościowe oraz że niewiele osób spoza spektrum może w ten sposób interpretować rzeczywistość i dzięki temu tworzyć zaskakujące rozwiązania - wydaje się, że wzmocniła wiarę w swoją unikalność i siłę pojedynczego umysłu. Warsztatowa praca nad ukazaniem **siły myślenia osób autystycznych** była niezmiernie trudna, gdyż reagowano najczęściej niedowierzaniem i zaskoczeniem. Odmienny i

oryginalny styl myślenia osób autystycznych, jak i jego wyjątkowość jest najczęściej niestety skutecznie tłumiona w systemie edukacji i w codziennym funkcjonowaniu.

Można powiedzieć, że dzięki tym ćwiczeniom został rozpoczęty wśród młodzieży zgromadzonej na spotkaniu **proces świadomego samopoznania**, czyli odkrywania tego „*kim jestem?*”, którego konsekwencją może w przyszłości być pełna samoakceptacja oraz samoaktualizacja (samorozwój), a więc to „*kim będę?*”.

Trenerzy/ Autorzy: Michał T. Handzel & Agnieszka Warszawa

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK
PODSUMOWANIE SPOTKANIA STACJONARNEGO nr 5
„Działania młodych. Spotkanie z... Autorką książki.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel; Gość VIP - Dziennikarz, Autor, Muzyk, itp.

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 41 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 15 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 26

II. Omówienie spotkania/ warsztatu

Podobnie jak w poprzednim cyklu spotkań w Łodzi, zgodnie z *Konspektem spotkania nr 5 „Działania młodych. Spotkanie z autorką książki”* - Justyna Suchecka zaprezentowała przy użyciu slajdów publikację pt.: „*Young power! 30 historii o tym, jak młodzi zmieniają świat*” angażując obecnych uczestników do udzielania odpowiedzi na zadawane przez nią pytania.

Podczas spotkania był obecny jej niezwykle przyjazny pies o imieniu „Rysia”, który stanowił dla młodzieży dodatkową atrakcję. W trakcie spotkania, uczestnicy mieli możliwość w ramach prezentacji własnych pasji zaśpiewać piosenkę. Oprócz tego każdy z uczestników - jeśli miał taką chęć, mógł opowiedzieć wszystkim o własnych pasjach. Jeden z uczestników, o którym m.in. opowiada prezentowana przez gościa książka, miał możliwość przeczytać tekst, który odnosi się do jego osoby. Ponieważ była to pierwsza osoba w spektrum autyzmu, z którą autorka książki robiła wywiad, przy okazji lektury ww. fragmentu autorka poinformowała, że dużo nauczyła się o autyzmie od tej osoby. Tekst, który czytał lektor dotyczył m.in. robionych przez niego interwencji, z tej racji po przeczytaniu wybranego fragmentu miał on możliwość również poinformować obecnych jak na

dziś wyglądają konsekwencje opisanych w książce interwencji. Oprócz tego, z racji dzielenia się własnymi pasjami, lektor wspomniał o kolejnej zrobionej przez niego interwencji, o której już nie było mowy w książce - mianowicie o idei stworzenia na stacjach Orlen tzw. *komfortek*, czyli leżanek przewijaków dla osób dorosłych z niepełnosprawnością (akcja „Przewijamy Polskę”).

Podczas spotkania jeden z uczestników w spektrum autyzmu, który ma *mutyzm wybiórczy*, pierwszy raz się wypowiedział; co mu się nigdy wcześniej na tego typu spotkaniach nie zdarzało.

Pasjami, o których młodzież opowiadała, to m.in.: zamiłowanie do sprzętu rolniczego, oraz samochodów, pasja gier językowych, tworzenie oprogramowania, fascynacja maszynami parowymi, sterowcami oraz samolotami, a także sztuka robienia makijażu, wiedza z zakresu polityki, rysowanie graficzne, podróżowanie. Gość spotkania opowiadała o pasji genialnej astronomki Zofii Kaczmarek - osoby w spektrum autyzmu.

Ponieważ niektórzy uczestnicy spotkania zbierają różne przedmioty, każdy kto chciał mógł podzielić się informacją o tym jaką pasjonującą dla niego kolekcję posiada; można było usłyszeć m. in. o zbieranych smyczkach, breloczkach, biletach i wejściówkach, ale także czasopiśmie z różnych krajów.

Pod koniec spotkania gość zaprezentowała fragment swojej nowej, jeszcze nie opublikowanej książki o spektrum autyzmu. Spotkanie zakończyło się wspólną pamiątkową fotografią. Podczas spotkania dbano, aby co godzinę była piętnastominutowa przerwa.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Niektóre osoby w spektrum autyzmu lubią opowiadać innym o swoich fascynacjach i jest to dla nich sposób na nawiązanie znajomości. Podczas spotkania pasje konkretnych osób były przedstawiane bardzo ogólnie wszystkim uczestnikom. Warto się zastanowić nad tym, czy nie zrobić części warsztatowej, podczas której jeden z uczestników szczegółowo przedstawia swoją jedną pasję drugiemu i odwrotnie.

Wymagałoby to odpowiedniego dobrania uczestników przez trenerów oraz ich szczególnej uwagi na przebieg tej części spotkania. Wydaje się jednak, że wymiana informacji u osób z podobnymi pasjami pozwoliłaby na nawiązanie przez nie głębszej relacji interpersonalnej.

IV. Wnioski/ inne

Podczas spotkania każdy z uczestników miał możliwość przeżyć radość z dzielenia się własną pasją z innymi poprzez opowiedzenie lub zaprezentowanie w inny sposób tego co go fascynuje. W ten sposób młodzież mogła doświadczyć, że czasem podzielenie się z drugim człowiekiem tym co ktoś robi z racji własnych zainteresowań, w czym jest dobry i odnosi jakieś sukcesy, w jakiś sposób staje się częścią relacji interpersonalnej, daje poczucie satysfakcji i spełnienia. Podczas spotkania można

było zaobserwować, że sam fakt dzielenia wyzwał u młodzieży pozytywne emocje i wpływał na poczucie dobrostanu.

Trenerzy/ Autorzy: *Justyna Suchecka* — *Michał T. Handzel*

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCŁAWEK
PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 6
„Spotkanie w Teatrze Impresaryjnym we Włocławku”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 34 osoby

Ilość odbiorców bezpośrednich: 15 osób
Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 9

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* spotkali się **we włocławskim teatrze**. Młodzież przekraczając próg teatru była w doskonałych humorach, widać było zadowolenie na ich twarzach z możliwości spotkania.

Zadaniem klubowiczów było dodatkowo zweryfikowanie stanu wiedzy o niepełnosprawności niewidocznej czy komunikacji z osobami w spektrum autyzmu.

Już na początku instruktorka teatralna oprowadziła grupę po zakamarkach teatru. W pierwszej kolejności młodzież udała się głównym holem do galerii obrazów oraz portretów znanych aktorów polskich. Następnie zwiedzili garderoby aktorów, obejrżeli rekwizyty i kostiumy teatralne oraz wzięli udział w próbie teatralnej *Młodzieżowego Teatru Skane*, zasiadając na widowni. Młodzież przywitała się z młodymi aktorami, z reżyserem oraz dźwiękowcem wyrażając chęć wzięcia udziału w warsztatach teatralnych.

Grupa udała się do *Sali kameralnej*, gdzie na co dzień odbywają się warsztaty teatralne. W pierwszej kolejności młodzi ludzie wraz z instruktorem wzięli udział w warsztatach integracyjnych, gdzie mieli za zadanie zapamiętanie swoich imion i znaczące cechy charakterystyczne dla danej

osoby. Była bardzo miła atmosfera i każdy z uczestników czynnie uczestniczył w proponowanych aktywnościach. Okazało się, że wszyscy doskonale już się znają i pamiętają swoje imiona.

Po części przygotowawczej uczestnicy spotkania wzięli udział w profesjonalnych warsztatach teatralnych m.in. z wykorzystaniem elementów *Teatru Cieni* gdzie odbywali różne scenki obyczajowe, wcielali się w różne postacie m.in. w kwiaciarkę, pasażera, dżentelmena, damę itp. - młodzi doskonale odgrywali zaproponowane przez instruktorkę sceny. Okazało się, że każdy na miarę swoich możliwości wykonywał zaproponowane aktywności z przyjemnością i dużym zaangażowaniem.

Kolejnym warsztatem był *Czarny Teatr* gdzie przedstawiono dużo ciekawych informacji m. in. na temat powstawania kolorów „widzianych gołym okiem”. Zarówno instruktorka, ale uczestnicy spotkania, którzy dotychczas nie byli liderami spotkań - tym razem ochoczo opowiadali wszystkim o - jak się okazało również własnej pasji - np. o tworzeniu światła widzialnego. Warsztaty *Teatru Czarnego* polegały na odgrywaniu ról w grupie, gdzie każdy musiał z uważnością wchodzić zarówno w swoją jak i partnera rolę.

Warsztaty okazały niezmiernie ważnym wydarzeniem w życiu uczestników spotkania. Padły prośby o możliwość regularnych warsztatów z instruktorem. To wspaniałe wydarzenie ukazało, jak ważne są dla młodych ludzi w spektrum autyzmu wspólne, nieprzymuszone spotkania aktywizujące funkcjonowanie społeczne.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

W spotkaniu w teatrze omawiane były podstawowe obszary związane z pasjami, czy wyrażaniem emocji.

W pierwszej kolejności kształtowanie umiejętności miękkich tj. m. in. komunikacja interpersonalna, empatia zarówno podczas rozmowy przygotowujących personel teatru do spotkania z osobami w spektrum autyzmu jak i z samymi osobami w spektrum. Postawić na **samodzielność, asertywność** a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji. Dać młodym pełną swobodę zaraz po przekroczeniu progu teatru. **Uczulić wolontariuszy tylko na „cieniowanie”** nie wchodzenie bezpośrednie w działania bezpośrednie.

Rekomendacje:

- dobrze przygotowana sala (przyjazna sensorycznie) dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - przewidzieć znalezienie przestrzeni dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania, obserwacji zapewnia poczucie bezpieczeństwa),
- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży mniej samodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uwaga „z daleka”),

- wskazówka dla prowadzącego - każdemu uczestnikowi spotkania należy **zapewnić odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję**,
- materiały, takie jak rekwizyty teatralne, odpowiednie ubranie (w tym wypadku czarne/ ciemne), luźny strój, skarpetki

IV. Wnioski/ inne

Samodzielność kształtować należy od samego początku, nie wolno lekceważyć sygnałów płynących od młodych osób w spektrum. Należy podążać za naturalną potrzebą ruchu, działań, swobodnych wypowiedzi młodych ludzi, postarać się znaleźć rozwiązanie, pomysł jak spożytkować ponadprzeciętne możliwości adaptacyjne w przestrzeni społecznej.

Każda osoba autystyczna jest wyjątkowa, **niepowtarzalna** i ma ogromny potencjał, który powinien być wykorzystywany w przestrzeni publicznej pod postacią np. uczestniczenia w warsztatach teatralnych, podczas których młodzież w naturalny sobie sposób ukazuje swoje możliwości psychofizyczne, daje upust swoim emocjom. Korzyść zarówno dla osób w spektrum autyzmu jak i dla społeczeństwa „neurotypowego” jest obopólna. Osoba w spektrum autyzmu ma naturalną potrzebę uwalniania swoich emocji, natomiast widz podczas występu teatralnego widzi naturalne emocje ludzkie. Niektórzy młodzi ludzie w spektrum autyzmu mądrze pokierowani przez instruktorów, mogą stać się zawodowymi aktorami i mogą w ten sposób ugruntować sobie niezależność oraz samodzielność w życiu dorosłym, na miarę własnych możliwości psychofizycznych.

Podsumowując: warsztaty teatralne a także uczestniczenie w spektaklach teatralnych granych przez zawodowych aktorów mogą być podstawą, fundamentem do budowania strategii zasobów osoby w spektrum autyzmu. Teatr jest również świetną przestrzenią do zbudowania niewymuszonej relacji rówieśniczej i zachętą do mówienia „o sobie” i w swoim imieniu.

Tego typu warsztatowe spotkanie teatralne zauważalnie dodają młodzieży pewności siebie, pomagają rozwinąć metaforyczne skrzydła w pokazywaniu „prawdziwej twarzy”, wzmacniają samoocenę, a także promują **postawę akceptacji różnorodności**.

Trenerzy/ Autorzy: Izabela Piotrowska

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 7

„Spotkanie z Burmistrzem miasta Kowal oraz wizyta w Kinie Kameralnym.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICZY (łącznie) 20 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 15 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 5

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* spotkali się najpierw z włodarzem miasta - Burmistrzem Miasta Kowal w Urzędzie Miasta Kowal. Burmistrz - Eugeniusz Gołębiewski, przyjął grupę w sali Urzędu Stanu Cywilnego, gdzie udzielane są śluby cywilne.

Członkowie KŚM mieli możliwość zapytania o interesujące ich kwestie. Zadaniem klubowiczów było dodatkowo **zweryfikowanie stanu wiedzy o niepełnosprawności niewidocznej** czy komunikacji z osobami w spektrum autyzmu.

Młodzież w spektrum autyzmu została ciepło przywitana zarówno przez Burmistrza, jak i urzędników miejskich. Spotkanie przebiegało w przyjaznej atmosferze, młodzi ludzie z zainteresowaniem wsłuchiwali się w opowiadanie burmistrza na temat historii Kowala.

Młodzi ludzie zadawali dużo pytań na temat wykonywanej pracy na rzecz mieszkańców; dużo pytań dotyczyło również pasji Burmistrza, kiedy był młodym chłopcem. Burmistrz bardzo chętnie odpowiadał na zadawane pytania i zachęcał do pracy społecznej młodzież twierdząc, że w ten sposób praktykując pracę, być może zdobędą w przyszłości zawód podobny do jego pracy.

Po ciekawych i dynamicznych rozmowach grupa udała się do *Kina Kameralnego w Kowalu*. Obejrzano zaplecze techniczne *Kina Kameralnego* wysłuchano, w jaki sposób *Kino w Kowalu* powstało i wspólnie obejrzano polski film pt. *Dzień czekolady*. Film tak bardzo spodobał się młodzieży, nikt nie miał ochoty wcześniej wyjść z kina.

Niezmierzalnie istotnym faktem było dostosowanie przez operatora właściwości technicznych seansu do możliwości sensorycznych osób w spektrum autyzmu. Było to poprzedzone próbą dźwięku oraz obrazu. Sensorycznie kino spełniło wszystkie oczekiwania widzów.

Spotkanie z Burmistrzem było na tyle wartościowe dla uczestników spotkania, że zostało umówione kolejne spotkanie, tym razem w formie spaceru do kowalskich parków oraz do *Centrum Ekologicznego GWPK w Kowalu*.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Na spotkaniu zostały poruszone istotne dla osób autystycznych zagadnienia związane głównie z pasją, zawodem czy przestrzenią sensoryczną.

Uwagi odnośnie dostępności:

- dobrze przygotowana sala przyjazna sensorycznie dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - zawsze znaleźć przestrzeń dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania to ułatwia),
- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży niesamodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uważnością "z daleka"),
- wskazówka dla prowadzącego - każdemu uczestnikowi spotkania trzeba dać odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję.

Rekomendacje: w pierwszej kolejności kształtowanie umiejętności miękkich tj. m. in. komunikacja interpersonalna, uwrażliwić osoby pracujące w UM do spotkania z osobami w spektrum autyzmu jak i z samymi osobami w spektrum. Postawić na samodzielność, asertywność a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji pomiędzy osobami neurotypowymi pracującymi w urzędzie a osobami w spektrum autyzmu. Dać młodym pełną swobodę zaraz po przekroczeniu progu urzędu aby w pełni poczuli swoje możliwości w swobodnym poruszaniu się i nawiązywaniu kontaktu z urzędnikami. Uczulić wolontariuszy tylko na „cieniowanie” nie wchodzenie bezpośrednio w działania bezpośrednio.

IV. Wnioski/ inne

Podczas spotkania w urzędzie młodzież w naturalny sobie sposób ukazuje swoje możliwości psychofizyczne. Zrozumienie potrzeb osób w spektrum autyzmu, jak i urzędników przynosi wymierne rezultaty w szybszym załatwianiu spraw urzędniczych miarę ich możliwości psychofizycznych w życiu dorosłym.

Dostępność sensoryczna w *Kinie Kameralnym* w Kowalu (filia *Kino za Rogiem*) jest doskonała. Obsługa w wyjątkowo dostępny sposób przygotowała i dostosowała sensorycznie salę i projekcję filmu do potrzeb osób w spektrum autyzmu.

Wskazania:

Samodzielność należy kształtować od samego początku; nie wolno lekceważyć sygnałów płynących od młodych osób w spektrum. Podążać za naturalną potrzebą ruchu, działań, swobodnych wypowiedzi młodych ludzi, postarać się znaleźć rozwiązanie, pomysł jak spożytkować ponadprzeciętne możliwości adaptacyjne w przestrzeni urzędniczej.

Uczulić młodych ludzi na standardy panujące w urzędach podsuwając im rozwiązania nakierowujące na wykorzystywanie umiejętności interpersonalnych w kontaktach międzyludzkich. Kształtować postawy otwarte u młodych, asertywność i pewność siebie.

Podpowiadać urzędowi różnorakie rozwiązania przystosowawcze do możliwości sensorycznych osób w spektrum autyzmu.

Podsumowując:

Rozmowa z samorządowcem - Burmistrzem Miasta Kowal, a także uczestniczenie w seansie filmowym w sensorycznie dostosowanym kinie jest podstawą, fundamentem do budowania strategii zasobów osoby w spektrum autyzmu. Kino jest również świetną przestrzenią do zbudowania niewymuszonej relacji rówieśniczej, wspólnego omawiania i dyskusowania o filmie, budowania koleżeństwa, większych sympatii.

Propozycja władarzy miasta Kowal, aby młodzież regularnie przychodziła do kina na wybrane przez siebie filmy powinna dodać im pewności siebie, zainspirować osoby, które interesują się filmem, powinna sprawić wzrost samooceny, a także promować postawę akceptacji różnorodności.

Trenerzy/ Autorzy: Izabela Piotrowska

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK
PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 8
„Spotkanie z Wiceprezydent miasta Włocławek.”

TRENERZY / OPIEKUNOWIE (specjalizacja): Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/
Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 16 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 10 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 6

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* spotkali się z Wiceprezydent miasta Włocławek - panią Domicelą Kopaczewską w *Ośrodku Terapii Neurorozwojowej „Poczuj Sam”* w Kowalu.

Zadaniem klubowiczów było między innymi zweryfikowanie stanu wiedzy o niepełnosprawności niewidocznej czy komunikacji z osobami w spektrum autyzmu. Członkowie KŚM mieli możliwość zapytania o interesujące ich kwestie.

Młodzież w spektrum autyzmu serdecznie przywitała przedstawicielkę miasta Włocławek. Spotkanie przebiegało w przyjaznej atmosferze, młodzi ludzie z zainteresowaniem wsluchiwali się w opowiadanie Wiceprezydent na temat jej wspomnień z czasów, kiedy zdobywała wiedzę podczas lat szkolnych. Młodzi ludzie zadawali dużo pytań na temat wykonywanej pracy na rzecz mieszkańców, dużo pytań dotyczyło również pasji pani Wiceprezydent. Gość bardzo chętnie odpowiadał na zadawane pytania, zachęcając młodzież do pracy samokształceniowej, twierdząc że wiedza i umiejętności zdobywane podczas lat nauki szkolnej a później podczas studiów rozwijają człowieka i wskazują w życiu wiele dróg rozwiązań.

Młodzi ludzie w spektrum z ciekawością włączali się w swobodną rozmowę z gościem, pytając m. in. o posiadane zwierzęta, ulubione książki i filmy, o dyscyplinę sportu a także o ulubione potrawy gościa. Padały również pytania dotyczące polityki czy drogi kariery zawodowej.

Spotkanie z Wiceprezydent było bardzo wartościowe dla uczestników spotkania do tego stopnia, że zostało umówione kolejne spotkanie. Młodzi ludzie nie tylko zaprosili „do siebie” panią Wiceprezydent, ale również określili tematy poruszanych rozmów podczas następnej wizyty.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Na spotkaniu zostały poruszone istotne dla osób autystycznych zagadnienia związane głównie z pasją i drogą zawodową.

Uwagi odnośnie dostępności:

- dobrze przygotowana sala przyjazna sensorycznie dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - zawsze znaleźć przestrzeń dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania to ułatwia),
- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży niesamodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uważnością "z daleka"),
- wskazówka dla prowadzącego - każdemu uczestnikowi spotkania trzeba dać odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję.

Rekomendacje: w pierwszej kolejności kształtowanie umiejętności miękkich tj. m. in. komunikacja interpersonalna. Postawić na samodzielność, asertywność a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji pomiędzy osobami „neurotypowymi”, a osobami w spektrum autyzmu. Dać młodym pełną swobodę w budynkach użyteczności publicznej, np. zaraz po przekroczeniu progu urzędu, by w pełni poczuli swoje możliwości w swobodnym poruszaniu się i nawiązywaniu kontaktu z urzędnikami/ kadra/ pracownikami. **Uwrażliwiać urzędników na inne potrzeby sensoryczne osób w spektrum autyzmu.** Uczulić wolontariuszy na „cieniowanie” - nie na wchodzenie bezpośrednio w działania.

IV. Wnioski/ inne

Podczas spotkania w urzędzie młodzież w naturalny sobie sposób ukazuje swoje możliwości psychofizyczne. Zrozumienie potrzeb osób w spektrum autyzmu przynosi wymierne rezultaty w szybszym załatwianiu spraw urzędniczych na miarę indywidualnych możliwości psychofizycznych w życiu dorosłym.

Wskazania:

Samodzielność należy kształtować od samego początku; **nie wolno lekceważyć sygnałów** płynących od osób w spektrum autyzmu. Podążać za naturalną potrzebą ruchu, działań, swobodnych wypowiedzi młodych ludzi, postarać się znaleźć rozwiązanie, pomysł jak spożytkować ponadprzeciętne możliwości adaptacyjne np. w przestrzeni urzędniczej.

Kształtować postawy otwarte u młodych, **asertywność i pewność siebie**.

Podpowiadać decydentom różnorakie rozwiązania przystosowawcze **do możliwości sensorycznych** osób w spektrum autyzmu.

Podsumowując:

Rozmowa z samorządowcem - Wiceprezydent miasta Włocławek była podstawą, fundamentem do budowania relacji osoby w spektrum autyzmu z osobą na kierowniczym stanowisku, decydującą o zasadach funkcjonowania miasta. Młodzi ludzie wyrazili swoje zdanie o tym, że chcą współdecydować o sobie w przestrzeniach miasta Włocławek. Podczas spotkania młodzież w naturalny sobie sposób ukazała swoje możliwości psychofizyczne.

Młodzież wybrała jako miejsce spotkania *Ośrodek Terapii Neurorozwojowej „Poczuj Sam”* w Kowalu, gdzie czują się swobodnie. W takich warunkach wyrazili chęć porozmawiania z osobą, która jest dla nich ważna i od której chcieli dowiedzieć się jak najwięcej na temat funkcjonowania miasta.

Trenerzy/ Autorzy: Izabela Piotrowska

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 9

„Wizyta w MOPR oraz spotkanie z Pełnomocnikiem Prezydenta Miasta Włocławek ds. Osób z Niepełnosprawnościami.”

TRENERZY / SPECJALIZACJA: Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 15 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 10 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 5

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* spotkali się z panią Agnieszką Chmielewską - *Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób z Niepełnosprawnościami* miasta Włocławek w *Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie* we Włocławku.

Zadaniem klubowiczów było między innymi zweryfikowanie stanu wiedzy o niepełnosprawności niewidocznej czy komunikacji z osobami w spektrum autyzmu. Członkowie KŚM mieli możliwość powiedzenia Pełnomocnik o swoich problemach, a także zapytać o interesujące ich kwestie.

Na początku uczestnicy nie czuli się pewnie w budynku MOPR, było bardzo urzędowo, czekali na spotkanie. Po przekazaniu informacji osobie koordynującej ruchem zostali poproszeni do sali w której czekała a nich pani Pełnomocnik. Dalsze spotkanie przebiegało w przyjaznej atmosferze, młodzi ludzie z zainteresowaniem słuchali czym zajmuje się MOPR, w jaki sposób pomaga osobom z niepełnosprawnościami. Pani Pełnomocnik opowiedziała uczestnikom o realizowanych projektach, które mają na celu zmienić sytuację osób z niepełnosprawnościami a także o usłudze transportowej *door-to-door* dostępnej na terenie miasta Włocławek, która umożliwia realizację przewozów do punktów docelowych zlokalizowanych na terenie powiatu włocławskiego.

Młodzi ludzie w spektrum z ciekawością włączali się w swobodną rozmowę z Pełnomocnik, a zarazem zastępcą Dyrektora MOPR, pytając m. in. o możliwe rozwiązania dla ich potrzeb sensorycznych wynikających z autyzmu. Otrzymywali wyczerpujące odpowiedzi na zadawane pytania.

Pani Pełnomocnik zapewniała młodych ludzi o swojej pomocy podczas przyszłej aktywizacji zawodowej (uczestnicy to przede wszystkim uczniowie szkół średnich oraz podstawowych).

Spotkanie z *Pełnomocnik ds. Osób z Niepełnosprawnościami* było niezwykle interesujące dla uczestników spotkania. Młodzi ludzie zapewnili gościa o tym, że na miarę swoich możliwości będą aktywnie włączać się w proponowane przez MOPR projekty dedykowane młodym osobom z niepełnosprawnościami.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

Na spotkaniu zostały poruszone istotne dla osób autystycznych zagadnienia związane głównie z pasją, drogą zawodową oraz adaptacją sensoryczną przestrzeni.

Uwagi odnośnie dostępności:

- dobrze przygotowana sala przyjazna sensorycznie dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - zawsze znaleźć przestrzeń dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania to ułatwia),
- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży niesamodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uważnością "z daleka"),
- adaptacja przestrzeni (korytarze, klatki schodowe) dla osób w spektrum autyzmu,
- wskazówka dla prowadzącego - każdemu uczestnikowi spotkania trzeba dać odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję.

Rekomendacje: w pierwszej kolejności kształtowanie umiejętności miękkich tj. m. in. komunikacja interpersonalna. Postawić na samodzielność, asertywność a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji pomiędzy osobami „neurotypowymi”, a osobami w spektrum autyzmu.

Nie wyłączać osób autystycznych podczas załatwiania spraw urzędniczych, postawić na ich samodzielność. Ważna uwaga - budowanie na terenie MOPR relacji pomiędzy osobami „neurotypowymi” a osobami w spektrum autyzmu. Dać młodym pełną swobodę w budynkach użyteczności publicznej, np. zaraz po przekroczeniu progu urzędu, by w pełni poczuli swoje możliwości w swobodnym poruszaniu się i nawiązywaniu kontaktu z urzędnikami/ kadrą/ pracownikami. **Uwrażliwiać urzędników na inne potrzeby sensoryczne osób w spektrum autyzmu.** Uczulić wolontariuszy na „cieniowanie” - nie na wchodzenie bezpośrednio w działania.

IV. Wnioski/ inne

Rozmowa ta była podstawą, fundamentem do budowania relacji osoby w spektrum autyzmu z urzędnikiem/ decydem, który może pomóc w procedurach związanych z załatwianiem różnych wniosków.

Młodzi ludzie wyrazili swoje zdanie, że chcą umieć samodzielnie decydować oraz załatwiać swoje sprawy w dorosłym życiu. Podczas spotkania młodzież w naturalny sposób ukazała swoje możliwości psychofizyczne.

Trenerzy/ Autorzy: Izabela Piotrowska

Klub Świadomej Młodzieży WŁOCLAWEK

PODSUMOWANIE SPOTKANIA ZEWNĘTRZNEGO nr 10

„*Wolontariat na rzecz dzieci z Ukrainy podczas meczu drużyny Anwil Włocławek.*”

TRENERZY / SPECJALIZACJA: Psycholog/ Terapeuta; Menadżer/ Pedagog/ Nauczyciel;

WOLONTARIAT / KOORDYNACJA: Fundacja / Organizacja

I. Dane statystyczne

UCZESTNICY (łącznie) 25 osób

Ilość odbiorców bezpośrednich: 13 osób

Rodzice, wolontariusze, kadra/ ilość osób: 12

II. Omówienie spotkania/ warsztatów

Członkowie *Klubu Świadomej Młodzieży* odwiedzili *Halę Mistrzów MOSiR* we Włocławku.

Młodzież w doskonałych humorach razem z opiekunami zagospodarowała jedną z szatni ośrodka sportu. W szatni wszyscy przebrali się w firmowe koszulki *Klubu Świadomej Młodzieży Włocławek* po czym wraz z wolontariuszami młodzi ludzie udali się do wcześniej przygotowanych punktów przy wejściach głównych do *Hali Mistrzów*.

Wszyscy brali czynny udział w akcji przyjmując od kibiców maskotki, zabawki dla ukraińskich dzieci. Młodzi ludzie byli pełni energetycznych emocji i bardzo odpowiedzialnie wykonywali powierzone im zadanie. Ta dynamiczna i pełna wrażeń sytuacja pokazała, jak ważne są dla młodych ludzi w spektrum autyzmu wspólne, nieprzymuszone spotkania aktywizujące do wspólnotowych gestów.

Po akcji wszyscy członkowie *KŚM* z zadowoleniem zasiedli na trybunach i brali czynny udział w meczu koszykarskim. Emocje sięgały zenitu, widać było pełną integrację między uczestnikami meczu. Widoczna była wspólna radość, która opanowała trybuny, ale nie tylko wśród członków *KŚM Włocławek*, bo nastąpiła integracja z pozostałymi kibicami.

Młodzi ludzie brali udział we wspólnym kibicowaniu, śpiewaniu piosenek, unoszeniu rąk do góry, stali się „prawdziwymi kibicami”. Wszyscy obejmowali się, przybijali „piątki”. Nie było problemu z głośnością, jedna osoba wyposażona była w słuchawki ochronne, które co jakiś czas zdejmowała chcąc porozmawiać w hałasie z osobą obok. Zdumiewającym efektem spotkania było pożegnanie po meczu, które pokazało jak silnie młodzież jest ze sobą zaprzyjaźniona.

III. Propozycje/ pomysły/ sugestie

W tej pięknej akcji poruszone zostały istotne dla osób autystycznych zagadnienia związane głównie z relacjami społecznymi, wspólnotowymi i działaniem na rzecz innych osób.

Uwagi odnośnie dostępności:

- dobrze przygotowana organizacja spotkania,
- wskazówka dla prowadzącego - zawsze znaleźć przestrzeń dla biernych słuchaczy,
- zwrócić uwagę na fakt, że młodzież w spektrum autyzmu potrzebuje czasu na adaptację (możliwość samego słuchania to ułatwia),
- wskazówka dla prowadzącego - dać młodzieży niesamodzielnej więcej przestrzeni bez cieniowania bezpośredniego (uważnością "z daleka"),
- zadbać o luźny strój, słuchawki ochronne (!),
- większy budżet na drobne przekąski, wodę dla uczestników,
- każdemu uczestnikowi spotkania trzeba dać odpowiedni czas na odpowiedź i reakcję.

Rekomendacje: w pierwszej kolejności kształtowanie umiejętności miękkich tj. m. in. komunikacja interpersonalna, empatia zarówno podczas rozmowy przygotowujących personel hali sportowej do spotkania z osobami w spektrum autyzmu jak i z samymi osobami w spektrum. Postawić na samodzielność, asertywność a jednocześnie umiejętność współpracy w grupie, budowanie relacji pomiędzy osobami „neurotypowymi”, a osobami w spektrum autyzmu.

Nie wyręczać osób autystycznych podczas załatwiania spraw urzędniczych, postawić na ich samodzielność. Dać młodym pełną swobodę zaraz po przekroczeniu progu obiektu, tu: hali sportowej. **Uwrażliwiać personel na inne potrzeby sensoryczne osób w spektrum autyzmu.** Uczulić wolontariuszy na „cieniowanie” - nie na wchodzenie bezpośrednio w działania.

IV. Wnioski/ inne

Każda osoba autystyczna jest wyjątkowa, niepowtarzalna i posiada ogromny potencjał, który powinien być wykorzystywany również w przestrzeni publicznej np. podczas meczu koszykarskiego - aktywności pomocowe tj. pomoc przy akcjach charytatywnych. Młodzież w naturalny sobie sposób ukazuje swoje możliwości psychofizyczne. Osoba w spektrum autyzmu ma naturalną potrzebę uwalniania swoich emocji, dlatego udział w meczach daje takie możliwości.

Podsumowując: pomoc w akcji charytatywnej a także uczestniczenie w profesjonalnych meczach koszykarskich mogą być podstawą, fundamentem do budowania swojej osobowości, nauki własnych emocji, kierowania tymi emocjami, reakcji na własne oraz innych zachowania. Osoby w spektrum autyzmu budują w takich warunkach niewymuszoną relację rówieśniczą.

Tego typu spotkanie związane z odpowiedzialnością za powodzenie wspólnej akcji, zauważalnie dodaje młodzieży pewności siebie, pomaga rozwinąć metaforyczne skrzydła w pokazywaniu „prawdziwej twarzy”, wzmacnia samoocenę, a także promuje **postawę akceptacji różnorodności.**

Trenerzy/ Autorzy: Izabela Piotrowska